

รายงานโครงการวิจัยฉบับสมบูรณ์

แนวทางการอนุรักษ์และการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนชาวประมง
เพื่อส่งเสริมความสมดุลและยั่งยืนของทรัพยากรทาง ธรรมชาติ วิถีชีวิต
และคุณค่าดั้งเดิมของท้องถิ่น

Guidelines for Conserve and Tourism Development in Fisherman Village
to Promote the Balance and Sustainability of Natural Resources, Way of Life
and Local Traditional Values

โดย

หัวหน้าโครงการ ปริณัน บานชื่น
ผู้ร่วมวิจัย แทนศรัทธา อติอนุวรรตน์

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ

กุมภาพันธ์ พ.ศ.2567

งบประมาณสนับสนุนงานมูลฐาน (Fundamental Fund)
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2566
จากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

รายงานโครงการวิจัยฉบับสมบูรณ์

แนวทางการอนุรักษ์และการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนชาวประมง
เพื่อส่งเสริมความสมดุลและยั่งยืนของทรัพยากรทาง ธรรมชาติ วิถีชีวิต
และคุณค่าดั้งเดิมของท้องถิ่น

Guidelines for Conserve and Tourism Development in Fisherman Village
to Promote the Balance and Sustainability of Natural Resources, Way of Life
and Local Traditional Values

โดย

หัวหน้าโครงการ ปริณัน บานชื่น
ผู้ร่วมวิจัย แทนศรัทธา อติอนุวรรตน์

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ

กุมภาพันธ์ พ.ศ.2567

งบประมาณสนับสนุนงานมูลฐาน (Fundamental Fund)
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2566
จากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

บทคัดย่อ

ชุมชนชาวประมงบ้านบางปู เป็นชุมชนชาวประมงขนาดเล็กที่ตั้งอยู่บริเวณริมคลองบ้านบางปู ในเขตอุทยานแห่งชาติสามร้อยยอด อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งในปัจจุบันพบว่า มีจำนวนธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ หากมองในแง่ของเศรษฐกิจแล้วก็นับได้ว่าเป็นเรื่องดีที่จะทำให้เกิดการจ้างงานและรายได้ให้เกิดขึ้นในชุมชน แต่หากมองในแง่มุมมองของการอนุรักษ์นั้นจะพบว่าการเกิดขึ้นของปรากฏการณ์ลักษณะนี้อาจจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชน ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดการสูญเสียอัตลักษณ์และคุณค่าดั้งเดิมของท้องถิ่น ตลอดจนทรัพยากรทางธรรมชาติภายในพื้นที่ขึ้นในอนาคตได้ คณะผู้วิจัยจึงได้จัดทำโครงการวิจัยนี้ขึ้นเพื่อเป็นการศึกษาถึงผลกระทบจากการท่องเที่ยวของชุมชนชาวประมงในประเทศไทย และเพื่อสร้างแนวทางในการอนุรักษ์และการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนชาวประมงที่มีความเหมาะสมกับทรัพยากรทางธรรมชาติ วิถีชีวิตและคุณค่าดั้งเดิมของท้องถิ่นที่จะเป็นการเพิ่มศักยภาพในการรองรับการเจริญเติบโตของการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยอาศัยกระบวนการในการสกัดองค์ความรู้จากกรณีศึกษาของแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะเป็นชุมชนชาวประมงในประเทศญี่ปุ่นที่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวชาวไทยและเป็นไปตามหลักการเบื้องต้นของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ แล้วนำองค์ความรู้ที่ได้นั้นมาจัดระบบให้เป็นหมวดหมู่ และประยุกต์ใช้ในพื้นที่เป้าหมาย ซึ่งผลการดำเนินการวิจัยทำให้เกิดกระบวนการในการสร้างแนวทางของการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ผ่านปัจจัยด้านรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยว ปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกสนับสนุนการท่องเที่ยว และปัจจัยด้านการอนุรักษ์และการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน โดยทั้ง 3 ปัจจัยดังกล่าวนี้ต้องทำงานสัมพันธ์กันภายใต้เงื่อนไขของการส่งเสริมกับศักยภาพที่มีอยู่เดิมของชุมชน

คำสำคัญ: ชุมชนชาวประมง, การพัฒนาการท่องเที่ยว, การอนุรักษ์วิถีชีวิต, การพัฒนาอย่างยั่งยืน

Abstract

Ban Bang Pu Fisherman's Village It is a small village located along the Ban Bang Pu Canal in Sam Roi Yot National Park. Sam Roi Yot District Prachuap Khiri Khan Province At present, it is found that the number of tourism service businesses in the area is increasing more and more. If we look at it from an economic perspective, it can be considered a good thing that it will create jobs and income in the village. But if we look at it from the perspective of conservation, it will be found that the occurrence of this kind of phenomenon may cause changes to the environment and the way of life of the people in the village. This may result in the loss of local identity and traditional values. as well as natural resources within the area in the future The research team therefore created this research project to study the impact of tourism on fisherman's villages in Thailand. and to create guidelines for conservation and tourism development in fisherman's villages that are suitable for natural resources. The way of life and traditional values of the local area will increase the potential to support the growth of tourism and tourism activities that will occur in the future. This research uses a method of extracting knowledge from a case study of a fisherman's village tourist attraction in Japan that is popular with Thai tourists and follows the basic principles of tourism development. Sustainability of the United Nations World Tourism Organization (UNWTO). Then take the knowledge gained and organize it into categories and applied in the target area. The results of the research led to the process of creating guidelines for community tourism development. Through the factors of the form of tourism activities, the factors of infrastructure and tourism supporting facilities, and the factors of conservation and sustainable development of community tourism. All three of these factors must work together under the conditions of Supporting the existing potential of the community.

Keywords: fisherman villages, tourism development, way of life conservation, sustainable development

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยเรื่องแนวทางการอนุรักษ์และการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนชาวประมงเพื่อส่งเสริมความสมดุลและยั่งยืนของทรัพยากรทางธรรมชาติ วิถีชีวิตและคุณค่าดั้งเดิมของท้องถิ่นนี้ ได้รับทุนอุดหนุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ประจำปีงบประมาณ 2566 ซึ่งโครงการวิจัยนี้สามารถดำเนินการจนสำเร็จล่วงได้ด้วยความกรุณาจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนครและคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบที่ได้ให้การสนับสนุนด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ตลอดจนขอขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร สำหรับการติดต่อประสานงานตลอดระยะเวลาการดำเนินงานภายใต้แผนงานวิจัยนี้

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณสำนักงานอุทยานแห่งชาติสามร้อยยอด อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม รวมถึงคำแนะนำต่างๆ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการดำเนินการวิจัย

ขอขอบคุณชาวบ้านและผู้ประกอบการภายในชุมชนบ้านบางปูที่ได้ให้การต้อนรับ ให้ความร่วมมือ ตลอดจนช่วยอำนวยความสะดวกในการสำรวจและเก็บข้อมูลต่างๆภายในชุมชนเป็นอย่างดี

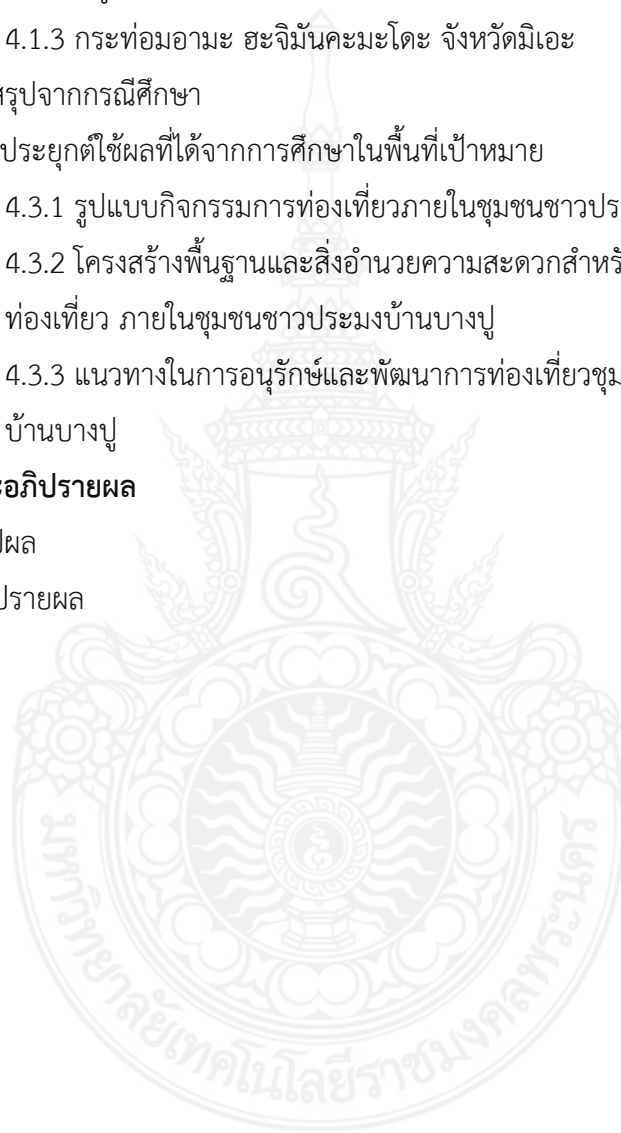
คณะผู้วิจัย

สารบัญ

บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญภาพ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	1
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	2
1.4 วิธีดำเนินการวิจัย	3
1.5 สมมติฐานของการวิจัย และกรอบแนวคิดของการวิจัย	3
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ	4
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
2.1 ข้อมูลโดยสังเขปของชุมชนชาวประมงบ้านบางปู	6
2.1.1 ประวัติศาสตร์ ที่ตั้ง ลักษณะทางกายภาพ	6
2.1.2 วิถีชีวิตชาวประมงพื้นบ้าน	8
2.1.3 สังคมสมัยใหม่และความเปลี่ยนแปลง	8
2.2 การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและการท่องเที่ยวโดยชุมชน	10
2.2.1 ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	10
2.2.2 หลักการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	10
2.2.3 การท่องเที่ยวโดยชุมชน	12
2.3 การท่องเที่ยวชุมชนชาวประมงในประเทศไทย	15
2.3.1 การท่องเที่ยวชุมชนชาวประมงในประเทศไทยในปัจจุบัน	15
2.3.2 ผลกระทบจากการท่องเที่ยวชุมชนชาวประมงในประเทศไทย	17
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	19
3.1 การสำรวจและรวบรวมข้อมูล	19
3.2 การสกัดองค์ความรู้จากกรณีศึกษา	19

3.3 การประยุกต์ใช้ผลที่ได้จากการศึกษาในพื้นที่เป้าหมาย	20
บทที่ 4 ผลการวิจัย	21
4.1 กรณีศึกษาการท่องเที่ยวภายในหมู่บ้านชาวประมงในประเทศไทยญี่ปุ่น	21
4.1.1 หมู่บ้านชาวประมงอิเนะ จังหวัดเกียวโต	21
4.1.2 หมู่บ้านชาวประมงคิอิ-นางาซิมะ จังหวัดมิเอะ	23
4.1.3 กระท่อมอามะ ฮะจิมันคะมะโตะ จังหวัดมิเอะ	24
4.2 ข้อเสนอจากกรณีศึกษา	24
4.3 การประยุกต์ใช้ผลที่ได้จากการศึกษาในพื้นที่เป้าหมาย	31
4.3.1 รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชนชาวประมงบ้านบางปู	35
4.3.2 โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับสนับสนุนการท่องเที่ยว ภายในชุมชนชาวประมงบ้านบางปู	35
4.3.3 แนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนชาวประมงบ้านบางปู	36
บทที่ 5 สรุปและอภิปรายผล	37
5.1 สรุปผล	37
5.2 อภิปรายผล	37
บรรณานุกรม	40
ประวัติย่อผู้วิจัย	42

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1	ภูมิทัศน์ของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติโดยรอบของชุมชนบ้านบางปู	8
ภาพที่ 2	ลักษณะของอาคารบ้านเรือนภายในชุมชนบ้านบางปูและเรือชนิดต่างๆที่ใช้ในการทำประมง	9
ภาพที่ 3	ท่าเทียบเรือ และพื้นที่ที่ใช้สำหรับแลกเปลี่ยนซื้อขายสัตว์ทะเล	9
ภาพที่ 4	หาดบางปูที่ใช้เป็นท่าขึ้นเรือไปยังหาดแหลมศาลาและถ้ำพระยานคร	9
ภาพที่ 5	แบบแผนของการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนที่สกัดได้จากกรณีศึกษา	35

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	ตารางแสดงข้อมูลการสกัดองค์ความรู้จากกรณีศึกษา	25
ตารางที่ 2	แสดงการวิเคราะห์แนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ชาวประมงบ้านบางปู	32

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ

ในปัจจุบันการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เทคโนโลยีแผนที่ และระบบนำทางสมัยใหม่ รวมไปถึงการคมนาคมขนส่งที่มีความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น ทำให้การท่องเที่ยวในชุมชนขนาดเล็กหรือชุมชนที่อยู่ห่างไกลซึ่งอาจไม่ได้เป็นที่รู้จักมากนักในอดีต สามารถที่จะกลายมาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจหรือได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวจากทั่วทั้งประเทศได้ง่ายและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น ชุมชนชาวประมงบ้านบางปู ตำบลสามร้อยยอด อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ก็นับเป็นอีกชุมชนหนึ่งที่เป็นภาพสะท้อนของสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้น ด้วยชุมชนแห่งนี้เป็นชุมชนชาวประมงขนาดเล็กที่ตั้งอยู่บริเวณริมคลองบ้านบางปู ในเขตอุทยานแห่งชาติสามร้อยยอดจึงแวดล้อมไปด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ มีทัศนียภาพที่สวยงามและอบอวลไปด้วยบรรยากาศอันเงียบสงบของวิถีชีวิตชาวประมงพื้นบ้าน โดยในปัจจุบันพบว่าบริเวณขอบนอกของชุมชนแห่งนี้ได้เริ่มมีธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยวเพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งหากมองในแง่ของเศรษฐกิจแล้วก็นับได้ว่าเป็นเรื่องดีที่จะทำให้เกิดการสร้างงานและสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นภายในชุมชน แต่หากมองในแง่มุมมองของการอนุรักษ์นั้นจะพบว่า การเกิดขึ้นของปรากฏการณ์ลักษณะนี้อาจจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชน ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดการสูญเสียอัตลักษณ์และคุณค่าดั้งเดิมของท้องถิ่น ตลอดจนทรัพยากรทางธรรมชาติภายในพื้นที่ขึ้นในอนาคตได้

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญและมีความประสงค์ที่จะจัดทำโครงการวิจัยนี้ขึ้น เพื่อเป็นการศึกษาถึงผลกระทบจากการท่องเที่ยวของชุมชนชาวประมงในประเทศไทย และเพื่อสร้างแนวทางในการอนุรักษ์และการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนชาวประมงที่มีความเหมาะสมกับทรัพยากรทางธรรมชาติ วิถีชีวิตและคุณค่าดั้งเดิมของท้องถิ่น ซึ่งจะเน้นทั้งการเพิ่มศักยภาพในการรองรับการเจริญเติบโตของการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยกระตุ้นให้ผู้คนในชุมชน นักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการ ตระหนักถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวและการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนที่เน้นคุณภาพมากกว่าปริมาณ ตลอดจนเป็นต้นแบบหนึ่งของการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนชาวประมงที่ให้ความสำคัญกับความสมดุล ความยั่งยืน และการเคารพในคุณค่าดั้งเดิมของท้องถิ่น

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) เพื่อสร้างแนวทางการอนุรักษ์และการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนชาวประมงที่มีความเหมาะสมกับทรัพยากรทางธรรมชาติ วิถีชีวิตและคุณค่าดั้งเดิมของท้องถิ่น

- 2) เพื่อเพิ่มศักยภาพในการรองรับการเจริญเติบโตของการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นในอนาคต
- 3) เพื่อเป็นต้นแบบของการพัฒนาชุมชนชาวประมงที่จะสามารถอยู่ร่วมกับสภาพแวดล้อมได้อย่างสมดุลและยั่งยืน
- 4) เพื่อส่งเสริมการกระจายการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นอย่างมีคุณภาพ

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1) ขอบเขตด้านข้อมูล/การศึกษา

- การศึกษาข้อมูลทางกายภาพและบรรยากาศในภาพรวมของชุมชนชาวประมงบ้านบางปู ตำบลสามร้อยยอด อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จะใช้วิธีการเก็บข้อมูลภาคสนามผ่านการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ร่วมกับการสืบค้นข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร และบันทึกต่างๆเป็นหลัก
- การสำรวจและรวบรวมข้อมูลด้านผลกระทบจากการท่องเที่ยวภายในชุมชนชาวประมงในโครงการวิจัยนี้จะมุ่งศึกษาจากชุมชนในประเทศไทยเป็นหลัก
- กรณีศึกษาที่ใช้ในโครงการวิจัยนี้จะแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะเป็นชุมชนหรือหมู่บ้านชาวประมงที่มีขนาดใกล้เคียงกับพื้นที่เป้าหมายของโครงการวิจัยเป็นหลักและเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นที่เป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวในเรื่องของความสวยงามและมีกิจกรรมที่เป็นมิตรกับท้องถิ่นเป็นหลัก โดยไม่ได้จำกัดพื้นที่ตั้งว่าต้องอยู่ในประเทศไทยเท่านั้น

2) ขอบเขตด้านผลลัพธ์

- เสนอแนวทางแนวทางการอนุรักษ์และการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนชาวประมงบ้านบางปู ตำบลสามร้อยยอด อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- เสนอแนวทางการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชนชาวประมงบ้านบางปู ตำบลสามร้อยยอด อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- เสนอแนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกภายในชุมชนชาวประมงบ้านบางปู ตำบลสามร้อยยอด อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

1.4 วิธีดำเนินการวิจัย

- 1) สํารวจและรวบรวมองค์ความรู้ในเรื่องผลกระทบจากการท่องเที่ยวชุมชนชาวประมงในประเทศไทย
- 2) สํารวจข้อมูลทางกายภาพและบรรยากาศในภาพรวมของชุมชนชาวประมงบ้านบางปู โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลภาคสนามผ่านการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ร่วมกับการสืบค้นข้อมูลจากหนังสือ เอกสารและบันทึกต่างๆ เพื่อทำความเข้าใจถึงทรัพยากรทางธรรมชาติ วิถีชีวิตและคุณค่าดั้งเดิมของท้องถิ่น
- 3) สก้ดองค์ความรู้จากกรณีศึกษาของแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะเป็นหมู่บ้านชาวประมงที่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว และไปไปตามหลักการเบื้องต้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นหลัก
- 4) จัดระบบองค์ความรู้ให้เป็นหมวดหมู่สำหรับนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นทีเป้าหมายของการโครงการวิจัย
- 5) ประยุกต์ใช้ผลที่ได้จากการศึกษาในพื้นที่เป้าหมาย
- 6) จัดทำรายงาน เผยแพร่ผลงานและข้อมูลจากการดำเนินการวิจัย

1.5 สมมุติฐาน และกรอบแนวคิดของการวิจัย

การกำหนดแนวทางการอนุรักษ์และการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนชาวประมงบ้านบางปู ตำบลสามร้อยยอด อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่มีความเหมาะสมกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่และทรัพยากรทางธรรมชาติภายในชุมชน โดยอาศัยกระบวนการในการสก้ดองค์ความรู้จากกรณีศึกษาของแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะเป็นชุมชนชาวประมงในประเทศญี่ปุ่นที่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวชาวไทย และเป็นไปตามหลักการเบื้องต้นของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (UNWTO) จะสามารถสร้างแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนที่มีความเหมาะสมกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่และทรัพยากรทางธรรมชาติภายในชุมชน ซึ่งจะเป็นการเพิ่มศักยภาพในการรองรับการเจริญเติบโตของการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชนที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอย่างสมดุลและความยั่งยืนต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ประโยชน์ด้านวิชาการ
 - เกิดแนวทางการอนุรักษ์และการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนชาวประมงบ้านบางปู ตำบลสามร้อยยอด อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

- เกิดแนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชนชาวประมงบ้านบางปู ตำบลสามร้อยยอด อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- เกิดแนวทางการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนชาวประมงบ้านบางปู ตำบลสามร้อยยอด อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

2) ประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ

- เกิดการเพิ่มศักยภาพในการรองรับการเจริญเติบโตของการท่องเที่ยวของชุมชนและส่งเสริมการกระจายการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นอย่างมีคุณภาพ

3) ประโยชน์ด้านสังคม

- ชาวบ้านในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของการคงไว้ซึ่งคุณค่าดั้งเดิมของท้องถิ่น

4) ประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อม

- เกิดรูปแบบของการท่องเที่ยวที่สามารถอยู่ร่วมกับสภาพแวดล้อมได้อย่างสมดุลและยั่งยืน

1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ

ชุมชนชาวประมง หมายถึง กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกับแหล่งน้ำ เช่น ทะเล แม่น้ำ หรือบึง และมีการประกอบอาชีพด้านการประมงเป็นหลัก มักมีการจัดตั้งเป็นชุมชนหรือหมู่บ้านเล็กๆ ซึ่งมีระบบสังคมและวัฒนธรรมที่เฉพาะเจาะจง เช่น วิถีชีวิตที่ขึ้นอยู่กับการตกปลา การใช้เรือและอุปกรณ์ประมงต่างๆ รวมถึงการมีพื้นที่ประมงที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน ชุมชนชาวประมงมักมีระบบการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและแหล่งน้ำในพื้นที่ของตนเอง เพื่อให้มั่นใจว่าการใช้ทรัพยากรมีความยั่งยืนและไม่ทำลายสภาพแวดล้อมในระยะยาว

การสกัดองค์ความรู้ หมายถึง กระบวนการที่ใช้เครื่องมือและเทคนิคต่างๆ เพื่อเรียกรวมข้อมูลที่มีอยู่ในแหล่งต่างๆ อย่างเช่น ฐานข้อมูลออนไลน์ หรือเอกสารต่างๆ โดยใช้วิธีการที่เหมาะสมเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณค่า ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์ การเปรียบเทียบ หรือการพัฒนาความรู้ใหม่ โดยเน้นการคัดกรองและจัดระเบียบข้อมูลให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการใช้งานเป็นหลัก

การท่องเที่ยวอย่างสมดุลและยั่งยืน หมายถึง แนวคิดหรือแนวทางที่มุ่งเน้นการพัฒนาและการดำเนินการในกิจกรรมท่องเที่ยวที่สามารถสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนาทางเศรษฐกิจกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในพื้นที่ โดยการ

ท่องเที่ยวอย่างสมดุลและยั่งยืนนี้จะให้ความสำคัญกับการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่น และสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้กับประชาชนในพื้นที่ การท่องเที่ยวอย่างสมดุลและยั่งยืนมุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวในลักษณะที่สร้างรายได้และพัฒนาเศรษฐกิจในระยะยาว โดยพิจารณาถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อทั้งสิ่งแวดล้อมและสังคม

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

2.1 ข้อมูลโดยสังเขปของชุมชนชาวประมงบ้านบางปู

2.1.1 ประวัติศาสตร์ ที่ตั้ง ลักษณะทางกายภาพ

ประวัติศาสตร์ชุมชน

ชุมชนชาวประมงบ้านบางปู เป็นหมู่บ้านชาวประมงขนาดเล็กริมฝั่งทะเลอ่าวไทย ตั้งอยู่ที่ตำบลสามร้อยยอดอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยที่ตั้งของหมู่บ้านมีพื้นที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด ซึ่งเป็นอุทยานแห่งชาติประเภทชายฝั่งผสมผสานหมู่เกาะในทะเลแห่งแรกของไทย เป็นระบบนิเวศแบบพื้นที่ชุ่มน้ำขนาดใหญ่และได้รับการประกาศให้เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติอนุสัญญาแรมซาร์ และเนื่องด้วยที่ตั้งของชุมชนตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติและสัตว์ทะเล จึงทำให้มีปูทะเลมาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ได้แก่ ปูม้า ปูทะเล ปูฤๅษี ปูก้ามดาบ ปูแสม ปูเปรี้ยว ปูก้ามแข็ง และปูหิน เป็นต้น ชาวบ้านจึงเรียกบริเวณนี้ว่า “บางปู”

อาณาเขตและที่ตั้ง

ตำบลสามร้อยยอดมีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอและจังหวัดใกล้เคียง ได้แก่ ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลปราณบุรีและตำบลปากน้ำปราณ (อำเภอปราณบุรี) ทิศตะวันออก ติดต่อกับอ่าวไทย ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลดอนยายหนูและตำบลเขาแดง (อำเภอกุยบุรี) และทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลไร่ใหม่ ตำบลไร่เก่า ตำบลศาลาลัย และตำบลศิลาลอย (อำเภอสามร้อยยอด)

ลักษณะทางกายภาพ

ชุมชนตั้งอยู่บนที่ราบชายฝั่งทะเลในเขตอุทยานแห่งชาติสามร้อยยอด ซึ่งมีลักษณะสภาพภูมิประเทศเป็นภูเขาหินปูนยุคเพอร์เมียน มีอายุประมาณ 280 – 230 ล้านปีมาแล้ว ที่มีความสูงชันริมฝั่งทะเลผสมกับที่ราบริมฝั่งทะเลที่เป็นหาดเลนและห้วงน้ำทะเลตื้น มีภูเขาล้อมรอบทั้งสามด้าน มีคลองตามธรรมชาติธรรมชาติ บริเวณปากคลองมีลักษณะเป็นตะกาดดินเลนที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยอาหารและแพลงตอนทะเล

ทรัพยากรทางธรรมชาติ

ป่าชายเลน พบตามแนวชายคลองบางปู คลองเขาแดง และลำรางสาขา พันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ แสมทะเล โกงกางใบเล็ก โกงกางใบใหญ่ ตาตุ่มทะเล ตะบูนดำ โปรงแดง ถั่วขาว ฝาด ดอกแดง ส้มมะง่า จาก เถาถอบอถอบ เป็นต้น

ป่าชายหาด พบตามชายหาดบริเวณที่น้ำไม่ท่วมถึงจนถึงบริเวณเชิงเขาพื้นดินเป็นทราย กรวด และโขดหิน พันธุ์ไม้สำคัญที่พบได้แก่ สนทะเล โพทะเล กระทิง เม่า หูกวาง เกด มะนาว ผี เตยทะเล ผักบุงทะเล เป็นต้น

สัตว์น้ำ จากการสำรวจข้อมูลของอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด พบปลาและสัตว์น้ำอื่นๆ ไม่น้อยกว่า 45 ชนิด ได้แก่ ปลาช่อน ปลาดุกด้าน ปลานิล ปลาชิว ปลาตะเพียนขาว ปลาไหล ปลาทุ ปลาลัง ปลากระบอก ปลากระเบน ปลาตีน กุ้งแชบ๊วย หมึกกล้วย ปูแป้น ปูม้า หอยโข่ง หอยขม หอยแมลงภู่ เป็นต้น

สถานที่สำคัญในอาณาบริเวณชุมชน

ชุมชนบ้านบางปู อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอสามร้อยยอดประมาณ 35 กิโลเมตร ห่างจากตัวจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ประมาณ 43 กิโลเมตร และห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 249 กิโลเมตร ซึ่งนอกจากจะเป็นหมู่บ้านชาวประมงที่ตั้งอยู่บนที่ราบชายฝั่งทะเลในเขตอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดที่อุดมไปด้วยความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติแล้ว ในอาณาบริเวณโดยรอบชุมชนยังประกอบไปด้วยสถานที่สำคัญหลายแห่งทั้งสถานที่ทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรม (ศุภย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2565) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ถ้ำพระยานคร เป็นถ้ำขนาดใหญ่ ภายในมีหินงอกหินย้อยเป็นเชิงชั้นเหมือนม่าน บางส่วนก็หยดย้อยลงมาเป็นรูปร่างต่างๆดงามแปลกตา โดยมีทั้งหมดสองคูหา มีลักษณะเป็นเหมือนปล่องอยู่ด้านบน ส่วนภายในถ้ำเป็นป่าต้นไม้ที่ค่อนข้างสูงชะลูด

พระที่นั่งคูหาคฤหาสน์ ตั้งอยู่ภายในถ้ำพระยานคร สร้างขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ เมื่อคราวเสด็จประพาสแหลมมลายู เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2433 โดยโปรดเกล้าฯ ให้พระยาชลยุทธโยธินเป็นนายช่าง สร้างพลับพลาแบบจตุรมุขขนาดย่อมตั้งไว้บนเนินดินกลางถ้ำ และพระราชทานนามพลับพลาว่า “พระที่นั่งคูหาคฤหาสน์”

ถ้ำแก้ว ตั้งอยู่ในบริเวณหุบเขาจันทร์ทางด้านทิศเหนือของที่ทำกรอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดไปทางบ้านบางปูประมาณ 13 กิโลเมตร แล้วเดินเท้าไปยังปากถ้ำ ซึ่งต้องไต่ขึ้นเขาไป 128 เมตร ถ้ำแก้วเป็นถ้ำที่มีความสวยงาม มีลักษณะเด่นคือ หินงอก หินย้อยที่มีแสงประกายระยิบระยับจำนวนมากหลายจุด ในบางจุดมีลักษณะใสโปร่งแสง ภายในถ้ำค่อนข้างมืดมากและเต็มไปด้วยหินขรุขระระน้อยใหญ่

หาดบางปู เป็นหาดริมทะเลฝั่งอ่าวไทยมีความกว้างประมาณ 1 กิโลเมตร มีหินปูนล้อมรอบด้านข้าง และเป็นหาดที่ใช้เป็นท่าขึ้นเรือไปยังหาดแหลมศาลาและถ้ำพระยานคร

หาดแหลมศาลา เป็นหาดสนที่มีทรายขาว ล้อมรอบด้วยภูเขาเป็นรูปตัวยู ด้านหน้าเป็นชายทะเล มีเกาะสัตกูดบังคลื่นอยู่ด้านหน้า เป็นหาดที่ค่อนข้างเงียบสงบ

2.1.2 วิถีชีวิตชาวประมงพื้นบ้าน

ชุมชนชาวประมงบ้านบางปู เป็นชุมชนชาวประมงพื้นบ้าน ซึ่งเป็นการทำประมงขนาดเล็ก บริเวณริมชายฝั่งที่มีการใช้เครื่องมือที่หลากหลายในการเลือกจับสัตว์น้ำตามฤดูกาล มีทั้งที่ใช้เรือเป็นพาหนะในการออกไปจับสัตว์น้ำ และการทำประมงชายฝั่งโดยใช้อุปกรณ์ติดตั้งขนาดเล็ก เช่น ยอ ลอบ เป็นต้น เพื่อดักจับสัตว์น้ำมาเป็นอาหารและจำหน่ายเพื่อเป็นรายได้ของครอบครัว ด้วยความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติโดยรอบ ชาวบ้านในชุมชนชาวประมงบ้านบางปูจึงมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีชีวิตความเป็นอยู่ที่สอดคล้องกับธรรมชาติและระบบนิเวศ

จากข้อมูลการสำรวจของกรม การปกครอง กระทรวงมหาดไทย ปี 2565 พบว่าชุมชนชาวประมงบ้านบางปู มีครัวเรือน จำนวน 303 หลังคาเรือน ประชากรรวมทั้งหมด 944 คน แบ่งเป็น ประชากรชาย 574 คน หญิง 470 คน ชาวบ้านในชุมชนส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพประมง ส่วนอาชีพรองคือทำการเกษตร และค้าขาย ตามลำดับ

2.1.3 สังคมสมัยใหม่และความเปลี่ยนแปลง

เนื่องด้วยตำแหน่งที่ตั้งของชุมชนที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด ประกอบกับการมีสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญในอาณาบริเวณโดยรอบของชุมชน จึงทำให้ชุมชนชาวประมงบ้านบางปู มีนักท่องเที่ยวแวะเวียนเข้ามาเป็นจำนวนมาก ชาวบ้านในชุมชนก็เริ่มมีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต จากเดิมที่มีเพียงการทำประมงพื้นบ้านเพื่อเป็นอาหารและจำหน่ายไปยังตลาดเพื่อเป็นรายได้ ก็เริ่มมีการปรับเปลี่ยนเป็นการจำหน่ายสัตว์ทะเลทั้งในรูปแบบของสดและแปรรูป ให้กับนักท่องเที่ยวที่ผ่านไปมารวมถึงมีการปรับเปลี่ยนที่พักอาศัยเป็นโฮมสเตย์ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่สนใจเข้ามาพักผ่อนและเรียนรู้วิถีชีวิตชาวประมงพื้นบ้าน จึงสร้างให้เกิดอาชีพใหม่ๆและการเปลี่ยนแปลงภายในชุมชนที่สอดคล้องกับรูปแบบการท่องเที่ยวและสังคมสมัยใหม่มากขึ้น

ภาพที่ 1 ภูมิทัศน์ของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติโดยรอบของชุมชนบ้านบางปู

ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 2 ลักษณะของอาคารบ้านเรือนภายในชุมชนบ้านบางปูและเรือชนิดต่างๆที่ใช้ในการทำประมง
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 3 ท่าเทียบเรือ และพื้นที่ที่ใช้สำหรับแลกเปลี่ยนซื้อขายสัตว์ทะเล
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 4 หาดบางปูที่ใช้เป็นท่าขึ้นเรือไปยังหาดแหลมศาลาและถ้ำพระยานคร
ที่มา : ผู้วิจัย

2.2 การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2.2.1 ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุนทรียภาพ โดยใช้ทรัพยากรอันทรงคุณค่าอย่างชาญฉลาด สามารถรักษาเอกลักษณ์ของธรรมชาติและวัฒนธรรมไว้นานที่สุด เกิดผลกระทบน้อยที่สุดและใช้ประโยชน์ได้ตลอดกาลยาวนานที่สุด (เจ้าไพพรรณ แก้วสุริยะ, 2543)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2539) ให้ความหมายไว้ว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีเป้าหมายที่สำคัญในการพัฒนาแบบยั่งยืน โดยคำนึงถึงความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยว โดยเน้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2542) ให้ความหมายไว้ว่าการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวแบบกลุ่มที่มีกระบวนการจัดการที่ดีและสามารถดูแลรักษาทรัพยากรเหล่านั้นไม่ให้เสื่อมโทรม โดยการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการ โดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม และมีผลกระทบต่อธรรมชาติให้น้อยที่สุดหรือไม่มีเลย

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือความต้องการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องพร้อมกันหาแนวทางการอยู่ร่วมกันของการท่องเที่ยวกับท้องถิ่น ในขณะที่ดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้บริสุทธิ์ ซึ่งในการทำงานระดับสากลอย่างองค์การสหประชาชาติให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งกับการท่องเที่ยวรวมถึงการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ และมีงานวิชาการที่เกี่ยวข้องมากมายสนับสนุน (สถาบันเทคโนโลยีและสารสนเทศเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน, 2563)

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) เป็นการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เพื่อปกป้อง สงวนรักษาและพัฒนาสิ่งเหล่านี้ให้อนุชนคนรุ่นหลัง ซึ่งต้องปลูกจิตสำนึกให้แก่ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ทั้งนักท่องเที่ยว คนท้องถิ่น ผู้ประกอบการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ในปัจจุบันมีรูปแบบการท่องเที่ยวหลายแบบที่มุ่งส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เช่น การท่องเที่ยวเชิงชุมชน (Community based tourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ (Ecotourism) หรือแม้แต่นโยบายรัฐหรือหน่วยงานท้องถิ่นที่ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมหรือกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวในแต่ละแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น (สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวภายในประเทศ, 2565)

2.2.2 หลักการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (sustainable tourism) มีหลักการที่สอดคล้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน (sustainable development) ซึ่งเป็นกระแสความคิดหลักของโลกในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมาและได้รับความสนับสนุนจากคณะกรรมการว่าด้วยการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Commission on

Sustainable Development) ขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งหลักการโดยทั่วไปของการพัฒนาอย่างยั่งยืนคือจะต้องมีการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรอย่างพอดี เพื่อให้สามารถ ใช้ประโยชน์ต่อไปได้ในระยะเวลายาวนานและมีการกระจายผลประโยชน์ให้แก่คนส่วนใหญ่ รวมทั้งมีการร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสีย เมื่อนำหลักการนี้มาปรับใช้กับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จึงมีจุดเน้นที่สำคัญดังนี้

- 1) จะต้องดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยว ให้สามารถใช้ประโยชน์ต่อไปได้ในระยะเวลายาวนานจนถึงชั่วลูกชั่วหลาน มิใช่เพียงเพื่อคนรุ่นปัจจุบันเท่านั้น
- 2) ลดการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลืองและลดปริมาณของเสียที่จะเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม
- 3) มีการกระจายรายได้และผลประโยชน์ให้แก่คนในท้องถิ่นที่มีแหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่ เปิดโอกาสให้ชุมชนในท้องถิ่นได้เข้าร่วมในการจัดการและการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว
- 4) มีการประชุมปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว และชุมชนในท้องถิ่น เพื่อการวางแผนงาน การจัดสรรงบประมาณและการจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสม
- 5) มีการสร้างเครือข่าย เพื่อเผยแพร่แนวคิด การศึกษาวิจัย และความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ออกไปในหมู่ประชาชน ทั้งภายในประเทศ และระหว่างประเทศอย่างกว้างขวาง (สารานุกรมไทยฉบับบัณฑิตยสถาน 27)

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มีหลักการ สำคัญอยู่ 4 ประการ ดังนี้

- 1) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ หมายถึง การท่องเที่ยวต้องสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้ สามารถจัดความยากจนและความลำบาก เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น หรือแม้แต่ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ควรจะมีวิธีการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปด้วย เช่น การจัดการด้านการโรงแรมจะต้องรวมค่าใช้จ่ายในการบำบัดน้ำเสียและการลดความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมในบริเวณข้างเคียงด้วย
- 2) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องสร้างความยั่งยืนทางสังคม หมายถึง การท่องเที่ยวต้องสนับสนุนให้ประชาชนไม่ใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือยและอยู่ในขีดจำกัดของทรัพยากรนั้นๆที่จะรองรับได้ อีกทั้งยังมีการส่งเสริมและพัฒนารูปแบบการนำของเสียกลับมาใช้อีกเพื่อเป็นการประหยัด และการสร้างสมดุลให้กับธรรมชาติที่สามารถใช้ประโยชน์ได้ โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวต้องมั่นคงยาวนานและต้องนำไปสู่การกระจายผลประโยชน์ในสังคมอย่างเป็นธรรม

3) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องสร้างความยั่งยืนทางวัฒนธรรม หมายถึง การท่องเที่ยวที่ต้องสนับสนุนการรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน เพื่อสร้างความภาคภูมิใจแก่ชุมชนและไม่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใดๆต่อชุมชน รวมทั้งเป็นการสืบทอดวัฒนธรรมอันดีกับคนรุ่นหลังต่อไป

4) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องสร้างความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม หมายถึง การท่องเที่ยวต้องมีการใช้ ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและชาญฉลาดที่สุด มีการบำรุงรักษาและใช้งานที่อยู่ในขอบเขต หากใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวจนหมดสิ้นไปหรือใช้จนเสื่อมโทรมอาจทำให้คนรุ่นหลังขาดโอกาสในการใช้ประโยชน์ต่อไป (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562)

องค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (United Nations World Tourism Organization: Unwto) ได้กำหนดหลักการเบื้องต้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังนี้

1) มีการดำเนินการจัดการภายใต้ขีดความสามารถของระบบธรรมชาติ (carrying capacity) และตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน (local participation) และความ ต้องการของชุมชน (Local needs)

2) มีการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมสู่ท้องถิ่น (Equity)

3) ให้ประสบการณ์ นันทนาการที่มีคุณค่าแก่นักท่องเที่ยว (Quality of experience)

4) เรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ ทรัพยากร และวิถีชีวิต (Education and understanding)

5) เน้นการออกแบบที่กลมกลืนกับสถาปัตยกรรมท้องถิ่นและใช้วัสดุในท้องถิ่น (Local architecture and local material)

6) เน้นการผสมผสานการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนสู่แผนพัฒนาระดับท้องถิ่น ภูมิภาค และระดับประเทศ (Integration of sustainable tourism to local, regional and national plans)

7) เน้นข้อมูลพื้นฐาน เพื่อเป็นฐานการตัดสินใจและการติดตามตรวจสอบ (Information and monitoring)

2.2.3 การท่องเที่ยวโดยชุมชน

ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism) คือ การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน กำหนด ทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของในการจัดการดูแล เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน (กรมการพัฒนาชุมชน, 2563)

การท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง การท่องเที่ยวทางเลือกที่บริหารจัดการโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์และมีมาตรฐานก่อให้เกิดการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมท้องถิ่น และคุณภาพชีวิตที่ดี (สำนักท่องเที่ยวโดยชุมชน องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, 2558)

หลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การที่จะสร้างให้เกิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ ชุมชนจะต้องเตรียมความพร้อมและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว ในขณะที่เดียวกันในภาคสังคมก็ต้องมีการรณรงค์ให้กับคนในสังคมเพื่อให้เกิดความเข้าใจและเห็นถึงความแตกต่างของการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการท่องเที่ยวโดยทั่วไป เป็นการกระตุ้นให้คนในสังคมเห็นถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชนและการเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับชาวบ้านภายในชุมชน นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างความรู้และความเข้าใจในบทบาทของชุมชนท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและส่งเสริมให้เกิดความต่อเนื่องในการอนุรักษ์ทั้งด้านธรรมชาติและวัฒนธรรมให้กับคนรุ่นหลัง ซึ่งหลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย 1) ชุมชนเป็นเจ้าของ 2) ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจ 3) ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง 4) ยกระดับคุณภาพชีวิต 5) มีความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม 6) คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น 7) ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม 8) เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ 9) เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่น 10) มีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน (สำนักท่องเที่ยวโดยชุมชน องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, 2558)

แนวคิดของการท่องเที่ยวโดยชุมชน (3C)

การท่องเที่ยวโดยชุมชน ถือเป็นฐานของกลไกการจัดการ เป็นการเปิดพื้นที่ให้ชุมชนสามารถสร้างกลไกของตนเองและนำเอาหลักการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มาเสริมเติมแต่งทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มมูลค่าให้เป็นผลิตภัณฑ์หรือประสบการณ์การท่องเที่ยวที่มีคุณค่าแก่นักท่องเที่ยว การจะทำให้สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นได้จริงหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องร่วมมือ สื่อสารและเชื่อมต่อระหว่างกันให้ขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายเดียวกัน ซึ่งจุดศูนย์กลางของการเชื่อมโยงของแนวคิดของการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะอยู่ที่ชุมชน ซึ่งประกอบด้วยธรรมชาติ คน วัฒนธรรม และจิตวิญญาณ โดยชุมชนสามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวได้ด้วยตัวเอง

แนวคิดของการท่องเที่ยวโดยชุมชน 3C (DASTA 3C Model) ประกอบด้วย

1) การท่องเที่ยวโดยชุมชน CBT (Community-Based Tourism) คือ การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งชุมชนมีบทบาทในฐานะที่เป็นเจ้าของ มีสิทธิในการจัดการดูแล จึงเป็นการท่องเที่ยวที่เกิดจากการที่ชุมชนเป็นผู้มีส่วนร่วมในการวางแผน จัดการ ดูแล และกำหนดทิศทางของการท่องเที่ยวเอง โดยอาจจะมียุทธศาสตร์หน่วยงานภายนอกที่

เป็นผู้ให้การสนับสนุน แต่คนในชุมชนถือเป็นเจ้าบ้านที่ส่งมอบกิจกรรมการท่องเที่ยว การบริการ และประสบการณ์การท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยว

2) การท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ CT (Creative Tourism) คือ การท่องเที่ยวที่นำภูมิสังคม ภูมิปัญญา ภูมิทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นมาต่อยอดเพื่อให้เกิดคุณค่าและมูลค่าอย่างสร้างสรรค์ ในรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการลงมือทำ โดยเป็นกิจกรรมที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตหรืออัตลักษณ์ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของเจ้าบ้าน โดยชุมชนเป็นผู้สอนและให้ความรู้ ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน

3) การเชื่อมโยงผลประโยชน์การท่องเที่ยวสู่ชุมชน CBTT (Community Benefitting Through Tourism) คือ การท่องเที่ยวโดยชุมชนก่อให้เกิดการกระจายรายได้ ซึ่งทำให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจและทำให้คนในท้องถิ่นมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ในขณะที่เดียวกันยังกระตุ้นให้เกิดการอนุรักษ์และสืบทอดทรัพยากรทั้งทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมท้องถิ่นให้ยั่งยืน (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, 2558)

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีองค์ประกอบทั้งหมด 7 องค์ประกอบ มีรายละเอียดดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 มีองค์กร/กลไก ในการบริหารจัดการท่องเที่ยว ได้แก่ 1) องค์กรหรือกลไกที่เกิดจากการรวมตัวของคนในชุมชนเพื่อเป็นแกนนำในการบริหารจัดการท่องเที่ยว 2) การมีส่วนร่วมของสมาชิกและชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว

องค์ประกอบที่ 2 มีระบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ได้แก่ 1) มีระบบบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชนและกฎกติกาที่ใช้ในการบริหารการท่องเที่ยว และสามารถเชื่อมโยงกับการพัฒนาด้านอื่นๆของชุมชน 2) การเสริมศักยภาพของคนในกลุ่มท่องเที่ยวและชุมชน 3) การปฏิบัติตามกฎระเบียบและรูปแบบที่ใช้สำหรับบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชน 4) การตลาดและประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างรายได้ทางการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นกับชุมชนอย่างยั่งยืน

องค์ประกอบที่ 3 สนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจของชุมชน ได้แก่ 1) สนับสนุนการพัฒนาชุมชน 2) กระจายรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวชุมชนอย่างเป็นธรรม และสร้างโอกาสในการมีรายได้เสริม

องค์ประกอบที่ 4 ส่งเสริมวัฒนธรรมของชุมชน ได้แก่ 1) กลุ่มท่องเที่ยวมีข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมในท้องถิ่น 2) มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากภายในสู่คนภายนอก 3) มีกฎกติกาและแนวทางเพื่อเคารพและปกป้องวัฒนธรรมชุมชน 4) กลุ่มท่องเที่ยวมีการส่งเสริมอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบทอดวัฒนธรรม

องค์ประกอบที่ 5 มีส่วนในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมร่วมกับชุมชน ได้แก่ 1) กลุ่มท่องเที่ยวมีข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2) มีการออกแบบกิจกรรม

ท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน 3) จัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนและอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ 4) มีการป้องกัน จัดการและแก้ไขปัญหาผลกระทบ

องค์ประกอบที่ 6 สร้างการเรียนรู้ ได้แก่ 1) กิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างการเรียนรู้ความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนให้แก่ผู้มาเยือน 2) สร้างจิตสำนึกและองค์ความรู้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ทั้งคนในชุมชนและผู้มาเยือน

องค์ประกอบที่ 7 มีการบริการที่ดีและปลอดภัยทั้งด้านที่พัก ยานพาหนะ นักสื่อความหมายท้องถิ่น เจ้าของบ้าน และการประสานงานที่ระหว่างกลุ่มในชุมชนเพื่อให้บริการ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2563)

2.3 การท่องเที่ยวชุมชนชาวประมงในประเทศไทย

2.3.1 การท่องเที่ยวชุมชนชาวประมงในประเทศไทยในปัจจุบัน

ปัจจุบันกระแสความนิยมของการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมนั้นกำลังได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น เนื่องด้วยรูปแบบของการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไปประกอบนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของภาครัฐ ตลอดจนการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวทางสื่อสังคมออนไลน์ ทำให้นักท่องเที่ยวโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่หันมาท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งเป็นการกระจายพื้นที่ท่องเที่ยวจากพื้นที่หลักๆ ที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดออกมายังพื้นที่อื่นๆ ในบริเวณใกล้เคียงที่มีลักษณะและความน่าสนใจแตกต่างกันออกไป ตัวอย่างเช่น ในจังหวัดที่อยู่ติดกับทะเลทั้งภาคตะวันออกและภาคใต้ของประเทศไทย จากเดิมที่คนส่วนใหญ่มักจะเดินทางไปท่องเที่ยวตามชายหาดหรือหมู่เกาะต่างๆ ก็เริ่มมีการขยายขอบเขตของการท่องเที่ยวไปยังชุมชนที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียง เช่น ชุมชนชาวประมง ชุมชนริมคลอง ชุมชนปากแม่น้ำ เป็นต้น เพื่อสัมผัสวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่น ทำให้การท่องเที่ยวชุมชนชาวประมงในจังหวัดต่างๆ เริ่มมีการเติบโตมากขึ้น

นอกจากนี้จากนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่มีแผนในการฟื้นฟูและพัฒนาศักยภาพการประมงไทย มีการส่งเสริมให้กลุ่มชาวประมงพื้นบ้านได้มีอาชีพและรายได้เพิ่มขึ้นในรูปแบบของการนำผลผลิตสัตว์น้ำที่จับมาได้มาสู่ผู้บริโภคโดยตรง โดยเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวพักผ่อนในแหล่งชุมชนประมงพื้นบ้าน กรมประมงจึงได้จัดทำโครงการ Fisherman's Village Resort ขึ้น เพื่อดึงเอาศักยภาพของชุมชนชาวประมงพื้นบ้านใน 22 จังหวัดชายทะเล และชุมชนชาวประมงในแหล่งน้ำจืด ซึ่งมีทรัพยากรธรรมชาติอยู่ใกล้ตัว ทั้งอาหารทะเลที่สดใหม่ แหล่งท่องเที่ยวอนุรักษ์วิถีการทำประมง รวมไปถึงวัฒนธรรมประเพณีพื้นถิ่น ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นเสน่ห์ที่ผู้บริโภคหรือนักท่องเที่ยวอยากสัมผัสทั้งสิ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเลือกซื้อสินค้าและรับประทานอาหารทะเลสดๆ

ราคาย่อมเยาว์และไม่ผ่านพ่อค้าคนกลางที่มีส่วนช่วยให้ชาวประมงพื้นบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้น นอกจากนี้รายได้จากการทำประมงเพียงอย่างเดียว โดยมีเป้าหมายที่จะยกระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงในชุมชนบนฐานทรัพยากรที่ชุมชนมีอยู่ ซึ่งถือเป็นการสร้างเศรษฐกิจระดับฐานราก สร้างธุรกิจชุมชนจากการจำหน่ายอาหารทะเลให้แก่นักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นโดยไม่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน ในขณะที่เดียวกันยังช่วยทำให้เกิดการจ้างงาน สร้างอาชีพในชุมชน เกิดการกระจายรายได้ อีกทั้งยังจะสร้างให้เป็นศูนย์เรียนรู้การท่องเที่ยวแก่ชุมชนชาวประมงแห่งอื่นๆต่อไป และยังมีส่วนช่วยให้คนรุ่นใหม่ในชุมชนมีงานทำในถิ่นฐานของตน ไม่ต้องละทิ้งบ้านเกิดอีกด้วย โดยขณะนี้กรมประมงได้คัดเลือกชุมชนชาวประมงชายฝั่งทั้งฝั่งทะเลอ่าวไทยและฝั่งทะเลอันดามัน รวมจำนวน 4 แห่งเพื่อนำร่องเข้าร่วมโครงการ Fisherman's Village Resort ประกอบด้วย ชุมชนชาวประมงชายฝั่งทะเลอ่าวไทย จากจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 1 แห่ง และชุมชนชาวประมงชายฝั่งทะเลอันดามันจาก จังหวัดกระบี่และพังงา อีกจำนวน 3 แห่ง ซึ่งมีวิธีการทำประมงที่เก่าแก่และทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ (กรมประมง, 2563)

อีกตัวอย่างของการท่องเที่ยวชุมชนชาวประมง คือ บ้านน้ำเชี่ยว จังหวัดตราด เป็นตัวอย่างของชุมชนชาวประมงที่สามารถจัดการท่องเที่ยวด้วยตัวเองอย่างแท้จริง จากต้นทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิตชาวประมงที่เรียบง่าย และเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนสองศาสนา ระหว่างชาวไทยพุทธและไทยมุสลิมที่ผสมผสานกันอย่างลงตัว ประกอบกับความเข้มแข็งด้านการบริหารจัดการเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอย่างมีระบบ จนทำให้ชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว จังหวัดตราด ได้รับรางวัลด้านการท่องเที่ยวมากมาย นอกจากนี้ยังมี ชุมชนแหลมกลัด จังหวัดตราด ที่เป็นชุมชนวิถีประมงเชิงอนุรักษ์และศูนย์การเรียนรู้การอนุรักษ์หอยขาวและเส้นทางศึกษาธรรมชาติ โดยชาวในชุมชนแห่งนี้ต่างเคารพในการทำประมงชายฝั่งโดยอาศัยเครื่องมือประมงแบบพื้นบ้าน เพื่อรักษาระบบนิเวศให้คงอยู่ รวมถึงการสาธิตให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้การทำประมงชายฝั่งและเรียนรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน จึงทำให้ชุมชนแห่งนี้มีการเติบโตอย่างช้าๆท่ามกลางธรรมชาติที่ปลอดภัยและมี และชุมชนที่ปราศจากร้านค้าสะดวกซื้อ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งและการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นถึงเอกลักษณ์ของชุมชนชาวประมงแต่ละแห่ง และแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนชาวประมงที่แตกต่างกัน

หากพิจารณาจากแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับประเทศ ได้แก่ แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 ยุทธศาสตร์ที่ 4 ส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศที่เติบโตได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว สามารถต่อยอดและสร้างคุณค่าจากทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม เอกลักษณ์ความเป็นไทย และแหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบันได้อย่างยั่งยืน รวมถึงนโยบายและแผนพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนชาวประมงของหน่วยงานต่างๆทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนชาวประมงในระดับ

ท้องถิ่น จะเห็นถึงแนวโน้มของการเติบโตของการท่องเที่ยวชุมชนชาวประมงและรูปแบบของการท่องเที่ยวชุมชนประมงที่มีความแตกต่างกันออกไปตามความเฉพาะของสภาพแวดล้อมทางกายภาพ วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของท้องถิ่น

2.3.2 ผลกระทบจากการท่องเที่ยวชุมชนชาวประมงในประเทศไทย

จากกระแสของการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตและการขยายตัวของการท่องเที่ยวชุมชนชาวประมงในช่วงที่ผ่านมา ทำให้ชุมชนชาวประมงในหลายๆแห่งมีนักท่องเที่ยวแวะเวียนเข้ามาในชุมชนมากขึ้น ส่งผลให้ชุมชนมีการเติบโต เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจภายในชุมชน ส่งผลให้เกิดรายได้ การซื้อขาย การจ้างงาน และเกิดอาชีพใหม่ๆให้กับคนในชุมชน จากเดิมที่คนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำประมงพื้นบ้านก็เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไปทั้งอาชีพและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน เพื่อให้สอดคล้องกับรูปแบบการท่องเที่ยวและรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น ซึ่งการขยายตัวของการท่องเที่ยวและการเข้ามาของนักท่องเที่ยวนั้น นอกจากจะส่งผลดีทางเศรษฐกิจของชุมชนแล้วยังส่งผลกระทบต่อให้กับชุมชนด้วยเช่นกัน

ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชนชาวประมงหลายแห่งของประเทศไทยนั้น สามารถจำแนกออกเป็นผลกระทบทางบวกและผลกระทบทางลบ โดยผลกระทบทางบวกของการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนชาวประมง ได้แก่ 1) ด้านสภาพเศรษฐกิจ ชาวบ้านในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น เกิดการจ้างงานและสร้างทางเลือกที่หลากหลายในการประกอบอาชีพ 2) ด้านสังคมและวัฒนธรรม เกิดการกระตุ้นให้คนในชุมชนเห็นถึงคุณค่าและอัตลักษณ์ของการทำประมงพื้นบ้าน วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของชาวประมงพื้นบ้านที่มีมาแต่บรรพบุรุษ รวมถึงก่อให้เกิดสำนึกรักบ้านเกิดให้แก่คนในชุมชน 3) ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ช่วยสร้างให้คนในชุมชนเกิดความเข้าใจ ตระหนักถึงความสำคัญ และรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ โดยสรุปแล้วผลกระทบทางบวกที่เห็นได้ชัดเจนของการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนชาวประมงคือ เกิดการสร้างรายได้ รวมถึงช่วยสะท้อนให้คนในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของท้องถิ่น

ส่วนผลกระทบทางลบของการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนชาวประมง ได้แก่ 1) ด้านสภาพเศรษฐกิจ เกิดค่าครองชีพที่สูงขึ้น เนื่องจากปริมาณนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นประกอบกับต้นทุนในการประกอบธุรกิจก็สูงขึ้นตาม และบางกรณีอาจก่อให้เกิดการกระจุกตัวของรายได้ ไม่ก่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่คนในท้องถิ่นอย่างเป็นธรรม รวมทั้งปัญหาจากกลุ่มคนภายนอกที่เข้ามาหาผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวในชุมชน 2) ด้านสังคมและวัฒนธรรม เกิดการย้ายออกของคนในท้องถิ่นซึ่งเป็นผลมาจากค่าครองชีพที่สูงขึ้น รวมถึงสภาพแวดล้อมและบรรยากาศโดยรวมของชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ส่งผลกระทบต่อการอยู่อาศัย 3) ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ หากขาดความรู้และความเข้าใจอาจก่อให้เกิดการทำลายธรรมชาติและเสียดุลของระบบนิเวศ

รวมถึงปัญหาเรื่องของการจัดการขยะและของเสีย อันเนื่องมาจากจำนวนคนที่เพิ่มมากขึ้นและ
ชุมชนขาดการวางแผนและการจัดการอย่างเป็นระบบ

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยเรื่องแนวทางการอนุรักษ์และการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนชาวประมง เพื่อส่งเสริมความสมดุลและยั่งยืนของทรัพยากรทางธรรมชาติ วิธีชีวิตและคุณค่าดั้งเดิมของท้องถิ่น เป็นการวิจัยเชิงประยุกต์ (Applied Research) เพื่อต้องการที่จะเสนอแนวทางการอนุรักษ์และการพัฒนาการท่องเที่ยว แนวทางการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว รวมถึงแนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก สำหรับชุมชนชาวประมงบ้านบางปู ตำบลสามร้อยยอด อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

3.1 การสำรวจและรวบรวมข้อมูล

กระบวนการในการดำเนินการวิจัยจะเริ่มจากการสำรวจและรวบรวมข้อมูลเพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับประเด็นสำคัญของการวิจัย ซึ่งประกอบไปด้วย ประเด็นด้านข้อมูลพื้นฐานต่างๆ ของหมู่บ้านชาวประมงบ้านบางปู และประเด็นด้านผลกระทบจากการท่องเที่ยวของชุมชนชาวประมงในประเทศไทย โดยในประเด็นแรกจะใช้วิธีการเก็บข้อมูลภาคสนามผ่านการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ร่วมกับการสืบค้นข้อมูลจากหนังสือ เอกสารและบันทึกต่างๆ เพื่อเป็นการทำความเข้าใจถึงข้อมูลโดยสังเขปของชุมชนชาวประมงบ้านบางปู ประกอบไปด้วยรายละเอียดต่างๆ คือ 1) ประวัติศาสตร์ที่ตั้ง ลักษณะทางกายภาพ 2) วิถีชีวิตชาวประมงพื้นบ้าน 3) สังคมสมัยใหม่และความเปลี่ยนแปลงของชุมชน ส่วนในประเด็นที่สองที่เป็นการศึกษาทางด้านผลกระทบจากการท่องเที่ยวของชุมชนชาวประมงในประเทศไทย จะประกอบไปด้วยรายละเอียดต่างๆ คือ 1) รูปแบบการท่องเที่ยวชุมชน 2) การท่องเที่ยวชุมชนชาวประมงในประเทศไทยในปัจจุบัน 3) ผลกระทบจากการท่องเที่ยวชุมชนชาวประมงในประเทศไทย ซึ่งจะใช้วิธีการศึกษาผ่านการทบทวนวรรณกรรมเป็นหลัก

3.2 การสกัดองค์ความรู้จากกรณีศึกษา

การสกัดองค์ความรู้จากกรณีศึกษาถือเป็นกระบวนการหลักของการได้มาซึ่งผลลัพธ์และข้อเสนอของการวิจัยในครั้งนี้ โดยคณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสกัดองค์ความรู้จากกรณีศึกษาของแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะเป็นชุมชนชาวประมงในประเทศญี่ปุ่นที่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวชาวไทยและเดินทางไปตามหลักการเบื้องต้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นหลักขององค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (UNWTO) เป็นหลัก เนื่องด้วยคณะผู้วิจัยเห็นว่าประเทศญี่ปุ่นนั้นถือเป็นหนึ่งประเทศที่มุ่งมั่นต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง ภายใต้การดูแลขององค์การการท่องเที่ยวแห่ง

ประเทศญี่ปุ่น (JNTO) และพบว่าคนไทยยังเป็นนักท่องเที่ยวต่างประเทศที่ติดอันดับ 5 ที่เดินทางไปท่องเที่ยวยังประเทศญี่ปุ่นอีกด้วย ดังนั้นการศึกษาคณะตัวอย่างแหล่งท่องเที่ยวในลักษณะของชุมชนชาวประมงที่เป็นที่นิยมของคนไทยจะสามารถที่จะสกัดองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในบริบทของประเทศไทยได้ จากนั้นจึงเป็นการนำองค์ความรู้ที่ได้นั้นมาจัดระบบให้เป็นหมวดหมู่เพื่อให้เกิดความสะดวกต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่เป้าหมายของโครงการวิจัยในขั้นตอนต่อไป

3.3 การประยุกต์ใช้ผลที่ได้จากการศึกษาในพื้นที่เป้าหมาย

หลังจากขั้นตอนการสกัดองค์ความรู้จากกรณีศึกษาและทำการจัดระบบขององค์ความรู้ที่ได้ให้เป็นหมวดหมู่แล้ว จึงทำการนำองค์ความรู้ที่ได้นั้นมาประยุกต์ใช้กับชุมชนชาวประมงบ้านบางปู ซึ่งเป็นพื้นที่เป้าหมายของโครงการวิจัย โดยแบ่งกรอบของการดำเนินการออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาเพื่อเสนอแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนชาวประมงบ้านบางปู 2) การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาเพื่อเสนอรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชนชาวประมงบ้านบางปู และ 3) การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาเพื่อเสนอแนวทางในการวางรูปแบบของโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับสนับสนุนการท่องเที่ยวภายในชุมชนชาวประมงบ้านบางปู จากนั้นจึงทำการสรุปผลและอภิปรายผลที่ได้จากการดำเนินการวิจัยเป็นขั้นตอนสุดท้าย

บทที่ 4 ผลการศึกษา

4.1 กรณีศึกษาการท่องเที่ยวภายในหมู่บ้านชาวประมงในประเทศญี่ปุ่น

จากกระบวนการในการสกัดองค์ความรู้จากกรณีศึกษาของแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะเป็นชุมชนชาวประมงในประเทศญี่ปุ่นที่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวชาวไทยและเป็นไปตามหลักการเบื้องต้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (United Nations World Tourism Organization: UNWTO) ซึ่งพบว่ามีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่สนใจในหมู่บ้านนักท่องเที่ยวชาวไทยและตรงตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ หมู่บ้านชาวประมงอิเนะ ในจังหวัดเกียวโต หมู่บ้านชาวประมงคิอิ-นางาซิมะ และกระท่อมอามะ ฮะจิมันคะมะโดะ ในจังหวัดมิเอะ โดยปรากฏผลการศึกษา ดังนี้

4.1.1 หมู่บ้านชาวประมงอิเนะ จังหวัดเกียวโต

ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับหมู่บ้านชาวประมงอิเนะ จังหวัดเกียวโต

เมืองอิเนะ (Ine-cho) เป็นเมืองขนาดเล็กที่ตั้งอยู่ทางตะวันออกเฉียงเหนือของเกียวโต ลักษณะโดยทั่วไปของชุมชนจะประกอบไปด้วยบ้านไม้ที่เรียกว่า “ฟุนายะ” (Funaya) ตั้งเรียงรายไปตามแนวโค้งของอ่าวอิเนะ (Ine Bay) โดยบ้านไม้ที่เรียกว่าฟุนายะนี้จะมีลักษณะเป็นบ้านไม้สูงสองชั้น ชั้นบนจะเป็นพื้นที่รับรองแขกประสงค์ ส่วนชั้นล่างจะเป็นพื้นที่สำหรับจอดเรือหรืออู่เก็บเรือ เพื่อให้สามารถออกเรือจากบ้านไปหาปลาได้อย่างสะดวก ซึ่งบ้านไม้แบบฟุนายะนี้ถือเป็นสถาปัตยกรรมแบบดั้งเดิมที่สืบทอดกันมายาวนานในท้องถิ่น ในปัจจุบันบ้านแบบฟุนายะหลายหลังในเมืองอิเนะได้มีการปรับเปลี่ยนการใช้งานชั้นบนให้เป็นที่พักสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังหมู่บ้าน ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางโดยใช้รถยนต์ส่วนตัว หรือใช้บริการรถไฟแล้วต่อรถบัสประจำทางก็ได้ โดยขึ้นรถไฟจากสถานีเกียวโต (Kyoto Station) มาลงที่สถานีอามาโนะฮาชิดาเตะ (Amanohashidate Station) แล้วขึ้นรถบัสประจำทางสาย Tankai จากหน้าสถานีรถไฟอามาโนะฮาชิดาเตะ ลงป้ายอิเนะ (Ine) ใช้เวลาเดินทางประมาณ 50 นาที

กิจกรรมและสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ

1) อิเนะโนะฟุนายะ (inenofunaya) คำว่า “อิเนะโนะฟุนายะ” นั้นมาจากการเรียกตามชื่อที่ตั้ง คือ อ่าวอิเนะ (Ine Bay) ซึ่งมีบ้านเรือนสไตล์ฟุนายะ (Funaya) 230 หลังทอดยาวเป็นแนวเส้นโค้งสวยงามไปตามริมอ่าวเป็นระยะทางยาวกว่า 5 กิโลเมตร ทำให้เกิดเป็นชื่อเรียกย่านแถบนี้ว่า อิเนะโนะฟุนายะ (Inenofunaya) แต่เดิมนั้น “ฟุนายะ” เป็นชื่อเรียกบ้านไม้ริมน้ำที่มีอู่เก็บเรืออยู่ด้านล่างและมีห้องอเนกประสงค์อยู่ชั้นบน ซึ่งมักจะดัดแปลงการใช้สอยไปตามความต้องการของแต่ละครอบครัว แต่จะไม่ได้ใช้อยู่อาศัย ซึ่งบ้านที่ใช้อาศัยจริงๆนั้นจะอยู่บนบก โดยมีถนนเส้นเล็กๆ

ที่ตัดผ่านระหว่างตัวบ้านที่ใช้อยู่อาศัยกับอาคารพาณิชย์ซึ่งจะหันหน้าเข้าหากัน กลายเป็นอาคารคู่เรียงตัวกันไปตลอดทาง โดยในปัจจุบันอาคารเหล่านี้มีจำนวนทั้งหมด 230 หลัง และทางรัฐบาลญี่ปุ่นได้มีการออกกฎหมายควบคุมการเปลี่ยนแปลงอาคารของเหล่านี้เพื่อให้คงลักษณะดั้งเดิมไว้ ซึ่งครอบคลุมไปถึงอาคารที่สร้างขึ้นใหม่ภายหลังด้วย ปัจจุบันชาวบ้านส่วนหนึ่งได้ทำการตัดแปลงพื้นที่ชั้นบนของอาคารพาณิชย์ให้กลายเป็นห้องพักสำหรับรองรับนักท่องเที่ยว ซึ่งสามารถสร้างประสบการณ์ที่น่าประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว เนื่องจากห้องพักแต่ละแห่งนั้นจะมีห้องนอนที่มีหน้าต่างกว้างเปิดไปยังทะเล มีการต้อนรับนักท่องเที่ยวให้รู้สึกเหมือนกับเป็นการเดินทางมาเยี่ยมบ้านของคนรู้จัก และมีบริการอาหารเช้าใหญ่ที่เป็นอาหารทะเลตามฤดูกาลจากท้องถิ่น

2) ล่องเรือชมอ่าวอิเนะ (Ine-wan Bay Excursion Boat) เป็นบริการพานักท่องเที่ยวล่องเรือวนรอบอ่าวอิเนะ โดยใช้เวลา 30 นาที เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ชมภูมิทัศน์ของหมู่บ้านซึ่งจะดูสวยงามแปลกตาแตกต่างไปจากเมื่อมองจากบนบก และมีกิจกรรมการให้อาหารนกนางนวลและเหยี่ยวทะเลที่อาศัยอยู่บริเวณโดยรอบที่บินมาที่เรืออีกด้วย โดยในปัจจุบันนักท่องเที่ยวสามารถเลือกเรือสำหรับล่องรอบอ่าวได้ 2 แบบ คือ เรือเดินสมุทรชมวิวยาวขนาดใหญ่ซึ่งไม่ต้องจองล่วงหน้าและเรือเล็กที่เป็นเรือแท็กซี่ที่ขับโดยคนท้องถิ่น ซึ่งอาจจะต้องทำการจองล่วงหน้า

3) นาขั้นบันไดแห่งนิอิ (The Rice Terraces of Nii) เป็นที่นาแปลงเล็กๆ ที่เรียงตัวลดหลั่นกันไปตามเชิงเขาลาดชันริมทะเล ซึ่งจะดูสวยงามเป็นพิเศษในช่วงเช้าและช่วงเย็นตอนพระอาทิตย์ใกล้ตก

4) โรงกลั่นเหล้ามุกุไซโซ (Mukai Shuzo) โรงกลั่นเหล้าแห่งนี้เปิดดำเนินการมากกว่า 260 ปี โดยเป็นโรงสาเกเก่าแก่ที่ก่อตั้งมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1754 ที่ยังคงมีการขนส่งทางน้ำเหมือนเช่นในอดีต นอกจากนั้นยังมีชื่อเสียงที่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่าช่างฝีมือที่ทำการกลั่นเหล้าญี่ปุ่นของโรงกลั่นแห่งนี้เป็นผู้หญิงทั้งหมด และเหล่าที่ได้รับความนิยมเป็นพิเศษของที่นี่ก็คือ เหล้า“อิเนะมังไค” (Ine Mankai) ซึ่งจะมีรสหวานและมีสีเหมือนไวน์โรเซ่ โดยในปัจจุบันที่โรงกลั่นมุกุไซโซมีการเปิดให้สามารถเข้าเยี่ยมชมกระบวนการผลิตและเลือกซื้อสินค้าท้องถิ่นเป็นของฝากได้

5) จุดชมวิวและจุดพักรถ สวนสาธารณะฟูนายะโนะซาโตะ (Roadside Station, Funaya no sato) จุดชมวิวแห่งนี้ถือเป็นแลนด์มาร์คสำคัญที่นักท่องเที่ยวมักจะมาแวะเที่ยวเมื่อมาถึงอิเนะ ทั้งนี้เนื่องจากที่นี่เป็นจุดที่มีร้านอาหารรสชาดีอร่อยและร้านขายผลิตภัณฑ์จากชุมชนอยู่จำนวนหลายร้าน รวมทั้งยังมีจุดชมทิวทัศน์ที่สวยงามที่สามารถมองเห็นอ่าวอิเนะได้โดยรอบ และนอกเหนือจากนั้น จุดเด่นที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของสถานที่แห่งนี้คือ ตามผนังของร้านค้าต่างๆจะเต็มไปด้วยโปสเตอร์จากซีรีส์เรื่องดังของญี่ปุ่นที่เคยมาถ่ายทำในหมู่บ้านอิเนะแห่งนี้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ชาวบ้านภูมิใจนำเสนอต่อนักท่องเที่ยวอยู่เสมอ

6) อีเนะ คาเฟ่ (Ine Cafe) เป็นส่วนหนึ่งของ Tourist Complex Facility, Funaya Biyori ซึ่งเป็นศูนย์บริการนักท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองอีเนะ แต่เปิดให้บริษัทเอกชนเข้ามาเป็นผู้ดูแลในส่วนของคาเฟ่ ซึ่งประกอบไปด้วยคนในท้องถิ่นที่รวมตัวกันเพื่อสร้างรูปแบบของคาเฟ่ที่เหมาะสมกับชุมชนแห่งนี้และในขณะเดียวกันก็ยังสามารถที่จะตอบสนองต่อความต้องการนักท่องเที่ยวได้ด้วย โดยตัวอาคารของคาเฟ่แห่งนี้แม้จะเป็นอาคารที่สร้างขึ้นใหม่ แต่ก็ได้มีการออกแบบให้กลมกลืนไปกับอาคารบ้านเรือนที่มีอยู่เดิมในพื้นที่ และตกแต่งด้วยเฟอร์นิเจอร์ที่ทำจากไม้ในท้องถิ่นซึ่งเป็นไม้ที่เกิดจากการตัดแต่ง เพื่อให้ต้นไม้มีความสมบูรณ์แข็งแรงและสามารถเติบโตต่อไปได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ ชนบทที่จำหน่ายภายในร้านยังเป็นชนบทที่ใช้วัตถุดิบจากท้องถิ่น เช่น ทาร์ตมัน ที่ใช้หุ้มมันที่ปลูกในท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่งเป็นตัวอย่างที่ดีอย่างยิ่งของการบริหารจัดการคาเฟ่เพื่อชุมชน

4.1.2 หมู่บ้านชาวประมงคิอิ-นางาซิมะ จังหวัดมิเอะ

ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับหมู่บ้านชาวประมงคิอิ-นางาซิมะ จังหวัดมิเอะ

หมู่บ้านชาวประมงคิอิ-นางาซิมะ ตั้งอยู่ที่เมืองคิโฮคุ จังหวัดมิเอะ เป็นหมู่บ้านชาวประมงขนาดเล็กที่เกิดขึ้นในช่วงยุคโชวะที่เต็มไปด้วยความน่าสนใจทางประวัติศาสตร์ จุดเด่นของการท่องเที่ยวภายในหมู่บ้านชาวประมงแห่งนี้ คือการได้สัมผัสประวัติศาสตร์ของพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตผ่านการเดินเที่ยวชมพื้นที่ต่างๆของหมู่บ้าน การเรียนรู้ตำนานท้องถิ่นเกี่ยวกับกัปปะ และชมต้นการบูรเก่าแก่ที่มีอายุถึง 1,000 ปี โดยรูปแบบการท่องเที่ยวภายในหมู่บ้านชาวประมงคิอิ-นางาซิมะนั้น จะเป็นการเดินเท้าไปยังสถานที่ต่างๆในหมู่บ้านโดยจะมีไกด์ท้องถิ่นคอยให้ข้อมูลในขณะเดินเที่ยวชมสถานที่ต่างๆในชุมชนไปพร้อมกัน ซึ่งการเดินทางเที่ยวชมหมู่บ้าน 1 รอบ จะใช้ระยะเวลาประมาณ 2.5 ชั่วโมง และเปิดรับนักท่องเที่ยวตลอดทั้งปีอีกด้วย

กิจกรรมและสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ

1) ศาลเจ้านางาซิมะ เป็นศาลเจ้าที่ตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่สวยงามของต้นไม้อายุเก่าแก่ มีเสาโทริอิสีขาวและผนังที่ทำจากหินที่เรียงซ้อนกันสวยงาม จุดเด่นของศาลเจ้านางาซิมะแห่งนี้คือต้นการบูรที่มีอายุกว่า 1,000 ปี โดยต้นการบูรต้นนี้มีเส้นรอบวงยาวกว่า 10 เมตร ที่มี "ซิเมนาวะ" (เชือกที่ทำจากฟางข้าวแล้วนำมาบิดเป็นเกลียว) พันรอบลำต้น ซึ่งเชื่อกันว่าสามารถปิดเป่าวิญญาณชั่วร้ายและโรคภัยไข้เจ็บได้ การเดินขึ้นไปยังศาลเจ้าแห่งนี้นั้นสามารถสร้างประสบการณ์ที่น่าประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยวได้ เนื่องจากตลอดเส้นทางเดินนั้นจะรายล้อมไปด้วยต้นไม้อายุเก่าแก่ กำแพงหินและอาคารศักดิ์สิทธิ์ของศาลเจ้า

2) บ้านโบราณ เป็นอาคารไม้แบบโบราณที่ตกแต่งด้วยข้าวของเครื่องใช้แบบดั้งเดิมและเต็มไปด้วยของสะสมแบบย้อนยุคของญี่ปุ่น กิจกรรมหลักสำหรับนักท่องเที่ยวในบ้านโบราณ คือการเข้ามาชมการแสดงละครเงาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวตำนานของกัปปะซึ่งป็นนิทานพื้นบ้านแบบญี่ปุ่น

โดยกิจกรรมชมละครแห่งนี้จะมีบริการน้ำชาและยังเป็นการนั่งพักจากการเดินเที่ยวรอบเมืองไปในตัว

4.1.3 กระท่อมอามะ ฮะจิมันคะมะโตะ จังหวัดมิเอะ

ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับกระท่อมอามะ ฮะจิมันคะมะโตะ จังหวัดมิเอะ

อามะ (Ama) เป็นชื่อเรียกอาชีพดั้งเดิมของญี่ปุ่น ซึ่งเป็นผู้หญิงที่ดำน้ำลงไปทะเล โดยไม่ใช้อุปกรณ์ดำน้ำใดๆ เพื่อจับปลา หอย หรือของทะเลอื่นๆ เนื่องจากร่างกายของผู้หญิงมีชั้นไขมันมากกว่าผู้ชายจึงสามารถทนความหนาวเย็นของน้ำได้ดีกว่า โดยจะสามารถพบกับอามะได้ทั่วประเทศญี่ปุ่น แต่ในเขตโทบะ (Toba) – ชิมา (Shima) ในจังหวัดมิเอะ (Mie) จะมีอามะอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากจนได้รับการขนานนามว่าเป็นเมืองที่มีอามะอยู่มากที่สุดในญี่ปุ่น ซึ่งในเมืองโทบะนี้ ได้มีการรวมตัวกันของกลุ่มอามะ (Ama) กระท่อมอามะ ฮะจิมันคะมะโตะ หรือ กระท่อมของนักดำน้ำอามะ ที่แต่เดิมนั้นเป็นกระท่อมที่ใช้สำหรับพักผ่อนและเป็นที่พักพิงไฟให้ความอบอุ่นร่างกายหลังจากการดำน้ำ และยังใช้เป็นสถานที่สำหรับเปลี่ยนเสื้อผ้าเพื่อเตรียมตัวก่อนไปดำน้ำ แต่ในปัจจุบันกระท่อมอามะเหล่านี้ได้ถูกประยุกต์ให้กลายเป็นสถานที่สำหรับรองรับนักท่องเที่ยวแทน การเดินทางมายังกระท่อมอามะ ฮะจิมันคะมะโตะนั้น นักท่องเที่ยวสามารถนั่งรถไฟชินคันเซนจากสถานี Tokyo ไปยังสถานี Nagoya โดยจะใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง 40 นาที และนั่งรถไฟต่อไปยังสถานี Toba ใช้เวลาอีกประมาณ 1 ชั่วโมง 30 นาที และนั่งรถรับส่งจากสถานีรถไฟ Toba มายังกระท่อมอามะ ฮะจิมันคะมะโตะอีกประมาณ 30 นาที

กิจกรรมและสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ

ที่กระท่อมอามะในเมืองโทบะ ได้เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเรียนรู้วิถีชีวิตของอามะและการทำประมงแบบดั้งเดิมของชุมชน ผ่านประสบการณ์การรับประทานอาหารทะเลที่จับได้ตามฤดูกาลที่อามะเก็บมาจากทะเลอิเซชิมะ (Ise shima) เรียนรู้ขั้นตอนและวิธีการปรุงอาหารแบบดั้งเดิม พร้อมทั้งฟังเรื่องเล่าและประสบการณ์ต่างๆเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา การใช้ชีวิต การจับปลาและวิธีการดำน้ำจากอามะมืออาชีพ ชมเครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆในการจับปลาของเหล่าอามะ นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมการแสดงการเต้นรำพื้นบ้านจากเหล่าอามะ ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถที่จะร่วมวงเต้นรำไปพร้อมกันได้ รวมทั้งการทดลองแต่งกายชุดอามะพร้อมทั้งถ่ายภาพเป็นที่ระลึก ในปัจจุบันกระท่อมอามะ ฮะจิมันคะมะโตะนี้นับเป็นสถานที่ที่โรงเรียนในประเทศญี่ปุ่นนิยมพานักเรียนมาทัศนศึกษาและร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมญี่ปุ่นแบบดั้งเดิมต่างๆมากขึ้นเรื่อยๆ

4.2 ข้อสรุปจากกรณีศึกษา

การสกัดองค์ความรู้จากกรณีศึกษาเพื่อสร้างข้อสรุปของแนวทางในการอนุรักษ์และการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนชาวประมงที่เหมาะสมกับทรัพยากรทางธรรมชาติ วิถีชีวิตและคุณค่าดั้งเดิมของท้องถิ่นในโครงการวิจัยนี้ จะเป็นการสกัดข้อมูลจากกรณีศึกษาในประเด็นของศักยภาพของ

ชุมชน กิจกรรมทางด้านการท่องเที่ยวภายในชุมชน และสิ่งอำนวยความสะดวกหรือสิ่งสนับสนุนทางด้าน การท่องเที่ยวภายในชุมชน ร่วมกับแนวทางในการอนุรักษ์และการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งในประเด็นหลังนี้จะอาศัยหลักการเบื้องต้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์การ การท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (United Nations World Tourism Organization: UNWTO) เป็น เกณฑ์ในการวิเคราะห์ ซึ่งประกอบไปด้วย 1) มีการดำเนินการจัดการภายใต้ขีดความสามารถของ ระบบธรรมชาติ (carrying capacity) และตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน (local participation) และความต้องการของชุมชน (Local needs) 2) มีการกระจายผลประโยชน์อย่าง เป็นธรรมสู่ท้องถิ่น (Equity) 3) ให้ประสบการณ์นันทนาการที่มีคุณค่าแก่นักท่องเที่ยว (Quality of experience) 4) เรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ ทรัพยากร และวิถีชีวิต (Education and understanding) 5) เน้นการออกแบบที่กลมกลืนกับสถาปัตยกรรมท้องถิ่นและใช้วัสดุในท้องถิ่น (Local architecture and local material) 6) เน้นการผสมผสานการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนสู่แผน พัฒนาระดับท้องถิ่น ภูมิภาค และระดับประเทศ (Integration of sustainable tourism to local, regional and national plans) 7) เน้นข้อมูลพื้นฐานเพื่อเป็นฐานการตัดสินใจและการติดตามตรวจสอบ (Information and monitoring) และเนื่องด้วยข้อจำกัดในด้านของการได้มาซึ่งข้อมูลของ กรณีศึกษาในโครงการวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยจึงได้ทำการคัดเลือกเฉพาะหลักการที่มีข้อมูลเพียงพอที่จะ สามารถทำการวิเคราะห์ที่ได้ โดยปรากฏผลการศึกษาดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 : ตารางแสดงข้อมูลการสกัดองค์ความรู้จากกรณีศึกษา

ชุมชน/ หมู่บ้าน	ศักยภาพ ของชุมชน	กิจกรรมด้าน การท่องเที่ยว	สิ่งสนับสนุน/ สิ่งอำนวยความสะดวก	การมีส่วน ร่วมของ ชุมชน	ประสบกา รณนันทนา การที่มีคุณค่า	เรียนรู้ เกี่ยวกับพื้นที่ ทรัพยากร และวิถีชีวิต	การออกแบบ ที่กลมกลืน กับสถา ปัตย- กรรมท่อง ถิ่น/ใช้วัสดุ ในท้องถิ่น
หมู่บ้าน ชาวประมง อีนะ	1.อาคารไม้ พุนายะ	- พักค้างคืนที่ อาคาร พุนายะ	- เกสเฮาท์/ ห้องพักร่วม อาหาร - รถบัส สาธารณะ ในการเดิน ทางเข้ามายัง ชุมชน	ชาวบ้านใน ชุมชนเป็นเจ้าของ ของเกสเฮาท์/ ห้องพัก	- พักค้างคืนที่ อาคาร พุนายะ ที่ตั้ง อยู่ตามแนว โค้งของอ่าว อีนะ	- เรียนรู้วิถี ชีวิตและพื้นที่ ผ่านสถาปัต- ยกรรมพื้นถิ่น	- มีการออก กฎหมาย อนุรักษ์และ ควบคุม อาคารในพื้นที่ ทั้งอาคาร เก่าและ อาคารที่สร้าง ใหม่ให้มี ลักษณะที่ กลมกลืนกับ อาคาร พุนายะ

2. โรงกลั่น เหล้ามูโคซูไซ	- เยี่ยมชม กระบวนการ ผลิต - ซื่อของฝาก	- บริการเช่า จักรยาน	- โรงกลั่น เหล้ามูโคซูไซ เป็นโรงกลั่น เหล้าของ คนในท้องถิ่น	- เยี่ยมชม กระบวนการ ผลิตเหล้า ท้องถิ่น	- เรียนรู้วิถี ชีวิตผ่าน ประวัติ- ศาสตร์และ กระบวนการ การกลั่นเหล้า ที่โรงกลั่น เหล้าท้องถิ่น	-
3. ภูมิทัศน์ อ่าวอินะ	- ล่องเรือ ชมอ่าว ให้ อาหารนก ประจำถิ่น - จุดพักรถ และชมทิว ทัศน์อ่าว อินะ	- บริการเรือ ล่องอ่าว - สวน สาธารณะ และจุดพัก รถชมวิว	- เรือล่อง อ่าวมีทั้งแบบ ที่เป็นเรือ ใหญ่ซึ่งเป็น ของเทศบาล และมีไกด์นำ เที่ยวเป็น คนในท้องถิ่น และเรือ แท็กซี่ขนาด เล็กที่เป็นของ ชาวบ้านใน ท้องถิ่น - สวน สาธารณะ และจุดพัก รถชมวิวที่ เป็นศูนย์รวม ร้านอาหาร และร้าน ของฝากของ คนในท้องถิ่น	- ล่องเรือ ชมอ่าว ให้ อาหารนก ประจำถิ่น - จุดพักรถ และชมทิว ทัศน์อ่าว อินะ	- เรียนรู้พื้นที่ และ ทรัพยากร ผ่านการล่อง เรือชมอ่าว และให้อาหาร นกประจำถิ่น	-
4. ภูมิทัศน์ นาขั้นบันได	- นั่งรถ/ปั่น จักรยานชม ทิวทัศน์	- บริการเช่า จักรยาน	- ส่วนบริการ เช่าจักรยาน เป็นของ เทศบาล	- นั่งรถ/ปั่น จักรยานชม ทิวทัศน์	- เรียนรู้พื้นที่ และ ทรัพยากร ผ่านการปั่น จักรยาน/นั่ง รถเที่ยวชม ภูมิทัศน์ นาขั้นบันได	-

5.อาหารทะเลจากท้องถิ่น	- รับประทานชุดอาหารเย็นจากวัตถุดิบท้องถิ่นตามฤดูกาล	- เกสเฮาท์/ห้องพักและพื้นที่สำหรับรับประทานอาหาร - สวนสาธารณะและจุดพักรถชมวิวที่เป็นศูนย์รวมอาหารจากท้องถิ่น	- ชาวบ้านในชุมชนเป็นเจ้าของ - เกสเฮาท์/ห้องพัก - สวนสาธารณะและจุดพักรถชมวิวที่เป็นศูนย์รวมร้านอาหารของคนในท้องถิ่น	- รับประทานชุดอาหารเย็นจากวัตถุดิบท้องถิ่นตามฤดูกาล	- เรียนรู้ทรัพยากรผ่านการรับประทานอาหารตามฤดูกาล	- ชุดอาหารเย็นสำหรับบริการนักท่องเที่ยวเป็นอาหารทะเลที่ทำจากวัตถุดิบในท้องถิ่นที่ได้ตามฤดูกาล
6.ผลิตภัณฑ์ของฝากจากท้องถิ่น	- แวะจอดพักรถ ชมทิวทัศน์และชื่อของฝาก	- สวนสาธารณะและจุดพักรถชมวิวที่เป็นศูนย์รวมร้านขายของฝากจากท้องถิ่น	- สวนสาธารณะและจุดพักรถชมวิวที่เป็นศูนย์รวมร้านของฝากของคนในท้องถิ่น	- เดินเลือกซื้อของฝากจากร้านจำหน่ายของฝากหลากหลายร้านบริเวณจุดชมวิวอ่าวฮิเนะและสวนสาธารณะของเมือง	- เรียนรู้วิถีชีวิตผ่านการเลือกซื้อและเลือกชมของฝากจากท้องถิ่น	- ของฝากเป็นผลิตภัณฑ์แปรรูปจากอาหารทะเลที่ทำได้ในท้องถิ่น
7.ขนมท้องถิ่น	- แวะรับประทานเครื่องดื่มขนมและถ่ายรูปที่คาเฟ่	- ร้านกาแฟ	- ร้านกาแฟเป็นเจ้าของโดยเทศบาลแต่มีการออกแบบการบริการและเมนูโดยการรวมกลุ่มกันของคนรุ่นใหม่ในท้องถิ่น - จำหน่ายขนมท้องถิ่น - เพอร์นิจอร์ภายในร้านใช้วัสดุจากไม้ในท้องถิ่น	- รับประทานเครื่องดื่มและขนมท้องถิ่นในบรรยากาศของอาคารไม้พุนายะริมอ่าวฮิเนะ - เรียนรู้วิถีชีวิตผ่านการรับประทานขนมท้องถิ่น - เรียนรู้พื้นที่ทรัพยากรและวิถีชีวิตผ่านการแวะเที่ยวคาเฟ่ที่ออกแบบอาคารโดยใช้รูปแบบสถาปัตยกรรมในท้องถิ่น ใช้เพอร์นิจอร์ที่ทำจากไม้ในท้องถิ่นและจำหน่ายขนมท้องถิ่น	- อาคารคาเฟ่ถูกออกแบบให้มีลักษณะเหมือนกับอาคารพุนายะและมีการใช้เพอร์นิจอร์ที่ทำจากไม้ในท้องถิ่น	

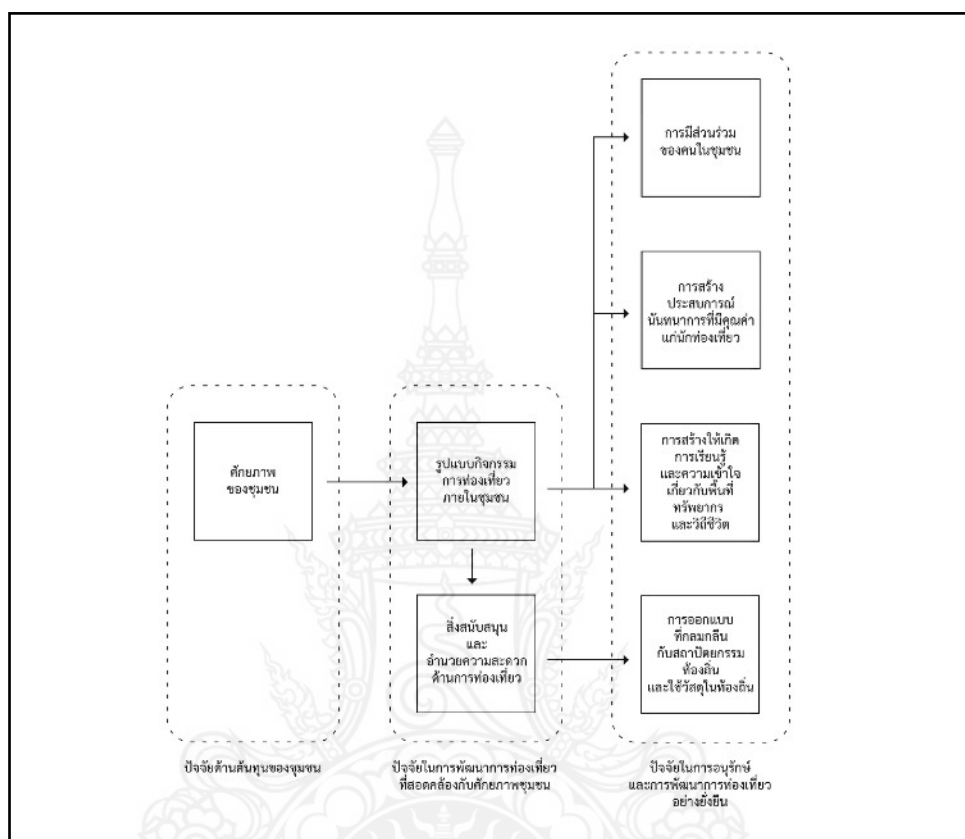
<p>หมู่บ้าน ชาวประมง คือ-นางาซิมะ</p>	<p>1.ประวัติ- ศาสตร์และ ความเก่าแก่ ของหมู่บ้าน</p>	<p>- เดินเที่ยว ชมสถานที่ สำคัญต่างๆ ภายใน หมู่บ้าน เช่น ศาลเจ้า โบราณ, ต้น การบูรอายุ 1,000 ปี และบ้าน โบราณ เป็นต้น</p> <p>- ชมการ แสดงละคร เงา</p>	<p>- โถงน้ำเที่ยว - เส้นทางเดิน ภายใน หมู่บ้านที่สวยงาม</p> <p>- บ้านโบราณ</p>	<p>- โถงน้ำเที่ยว - การแสดง ละครเงาโดย ชาวบ้านใน ท้องถิ่น</p> <p>- การนำ ตำนานใน ท้องถิ่นและ นิทานพื้น บ้านมาใช้ใน การแสดง ละครเงา</p>	<p>- การเดินขึ้น ไปยังศาลเจ้า นางาซิมะที่ ตั้งอยู่ใน สภาพ แวดล้อมที่ สวยงามของ ต้นไม้ใหญ่ มีเสาโทริอิสี ขาวและผนัง ที่ทำจากหินที่ เรียงซ้อน กันสวยงาม</p> <p>- ชมต้น การบูร อายุ กว่า 1,000 ปี ซึ่งมีเส้นรอบ วงยาวกว่า 10 เมตร โดยมีซิเมนา วะหรือเชือก ที่ทำจากฟาง ข้าวบิดเป็น เกลียวพัน รอบลำต้นไว้</p> <p>- ชมการ แสดงละคร เงาใน บ้านไม้ โบราณที่ ตกแต่งด้วย ข้าวของ เครื่องใช้แบบ ดั้งเดิมและ เต็มไปด้วย ของสะสม ย้อนยุค</p>	<p>- เรียนรู้พื้นที่ ผ่านการเดิน เที่ยวชม สถานที่สำคัญ ต่างๆภายใน หมู่บ้าน</p> <p>- เรียนรู้ ทรัพยากร ผ่านการเยี่ยมชม ศาลเจ้าตั้ง อยู่ในสภาพ แวดล้อมของ ต้นไม้เก่าแก่ และต้น การบูรที่มี อายุกว่า 1,000 ปี</p> <p>- เรียนรู้วิถี ชีวิตผ่านการ เที่ยวชมบ้าน โบราณและ ชมการแสดง ละครเงาเกี่ยว กับตำนาน ในท้องถิ่น และนิทาน พื้นบ้าน</p>	<p>- ทางเดินขึ้น ไปยังศาลเจ้า อยู่ในสภาพ แวดล้อมที่ สวยงามของ ต้นไม้เก่าแก่ มีเสาโทริอิสี ขาวและผนัง ที่ทำจากหินที่ เรียงซ้อน กันสวยงาม</p> <p>- ต้นการบูร เก่าแก่มีการ ใช้ซิเมนาวะ หรือเชือกที่ ทำจากฟาง ข้าวบิดเป็น เกลียวพัน รอบลำต้น ซึ่งมีลักษณะ ที่สอดคล้อง กับความเชื่อ ของคนใน ท้องถิ่นและ ส่งเสริม ให้กับสภาพ- แวดล้อมโดย รอบของศาล เจ้าที่ดูเก่าแก่ และศักดิ์สิทธิ์</p>
---	---	---	--	--	---	---	---

กระท่อม อามะ สะจิ มันคะมะโตะ	1.ภูมิปัญญา และวิธีการ จับสัตว์ทะเล ต่างๆที่มี ลักษณะ เฉพาะตัวของ อามะ	- ฟังเรื่องเล่า และประสบ- การณ์ต่างๆ เกี่ยวกับ ประวัติความ เป็นมา การใช้ชีวิต การจับปลา และวิธีการ ดำน้ำจาก อามะ - ชมเครื่อง มือและ อุปกรณ์ใน การจับปลา ของอามะ	- กระท่อม อามะ สะจิ มันคะมะโตะ - รถรับส่ง จากสถานี รถไฟ Toba มายัง กระท่อม อามะ สะจิ มันคะมะโตะ	- อามะซึ่ง เป็นคนใน ท้องถิ่นจะ เป็นผู้ทำหน้าที่ ให้บริการ แก่นักท่องเที่ยว เป็นหลัก	- ฟังเรื่องเล่า และประสบ- การณ์ต่างๆ เกี่ยวกับ ประวัติความ เป็นมา การ ใช้ชีวิต การ จับปลาและ วิธีการดำน้ำ จากอามะ ระหว่างการ รับประทานอาหาร	- เรียนรู้วิถี ชีวิตผ่าน การชม เครื่องมือใน การจับปลา และจาก การฟังเรื่อง เล่าจากอามะ	-
	2.วิถีชีวิตและ วัฒนธรรม ของอามะ	- ชมขั้นตอน และวิธีการ ปรุงอาหาร แบบดั้งเดิม - ชมหรือร่วม การเดินร่ำพื้น บ้านจากเหล่า อามะ - ทดลองแต่ง กายชุดอามะ พร้อมทั้งถ่าย ภาพเป็นที่ ระลึก	- กระท่อม อามะ สะจิ มันคะมะโตะ - รถรับส่ง จากสถานี รถไฟ Toba มายัง กระท่อมอ ามะ สะจิมัน คะมะโตะ	- อามะซึ่ง เป็นคนใน ท้องถิ่นจะ เป็นผู้ทำหน้าที่ ให้บริการ แก่นักท่องเที่ยว เป็นหลัก	- ชมขั้นตอน และวิธีการ ปรุงอาหาร แบบดั้งเดิม - ชมหรือร่วม การเดินร่ำพื้น บ้านจากเหล่า อามะ - ทดลองแต่ง กายชุดอามะ พร้อมทั้งถ่าย ภาพเป็นที่ ระลึก	- เรียนรู้วิถี ชีวิตผ่าน การชมวิธีการ ปรุงอาหาร ทะเลที่จับมา ได้และการ ร่วมกิจกรรม เดินร่ำหรือ การทดลอง แต่งกายชุด อามะ	อาคาร กระท่อม อามะ สะจิ มันคะมะโตะ หลายแห่งถูก สร้างขึ้นใหม่ โดยการ จำลองจาก กระท่อม อามะ สะจิ มันคะมะโตะ ของจริง
	3.อาหาร ทะเลจากห้อง ถิ่น	- รับประทานอาหาร ทะเลที่จับได้ตาม ฤดูกาลที่ อามะเก็บมา จากทะเลอิ เสะชิมะ	- กระท่อม อามะ สะจิ มันคะมะโตะ - รถรับส่ง จากสถานี รถไฟ Toba มายัง กระท่อมอ ามะ สะจิมัน คะมะโตะ	- อามะซึ่ง เป็นคนใน ท้องถิ่นจะ เป็นผู้ทำหน้าที่ ให้บริการ แก่นักท่องเที่ยว เป็นหลัก	- รับประทานอาหาร ทะเลที่จับได้ตาม ฤดูกาลที่ อามะเก็บมา จากทะเล อิเสะชิมะ	- เรียนรู้พื้นที่ และ ทรัพยากร ผ่านการ รับประทานอาหาร ทะเลที่จับได้ตาม ฤดูกาลที่ อามะเก็บมา จากทะเล อิเสะชิมะ	-

ที่มา: ผู้วิจัย

จากตารางการสกัดองค์ความรู้จากกรณีศึกษาข้างต้น จะสามารถจำแนกหมวดหมู่ของข้อมูลในการกำหนดแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนชาวประมงได้เป็น 3 ประเด็นหลัก คือ 1) แนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน 2) รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชน 3) โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับสนับสนุนการท่องเที่ยวภายในชุมชน โดยในประเด็นของแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนนั้น จะอาศัยข้อมูลจากตารางในหมวดหมู่ของการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน (local participation), การสร้างประสบการณ์นันทนาการที่มีคุณค่าแก่นักท่องเที่ยว (Quality of experience), การเรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ ทรัพยากร และวิถีชีวิต (Education and understanding), และการออกแบบที่กลมกลืนกับสถาปัตยกรรมท้องถิ่นและใช้วัสดุในท้องถิ่น (Local architecture and local material) ส่วนในประเด็นของรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชน จะอาศัยข้อมูลจากตารางในหมวดหมู่ของกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวภายในชุมชน และในประเด็นของโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับสนับสนุนการท่องเที่ยวภายในชุมชน จะอาศัยข้อมูลจากตารางในประเด็นของสิ่งสนับสนุนและสิ่งอำนวยความสะดวก โดยองค์ความรู้ที่สกัดได้จากกรณีศึกษาข้างต้นจะเห็นว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนชาวประมงจากกรณีศึกษาทั้ง 3 แห่งนั้นจะมีลักษณะขององค์ประกอบหรือปัจจัยทางด้านการท่องเที่ยวต่างๆที่มีความเกี่ยวเนื่องและเกี่ยวพันกัน กล่าวคือ หากเริ่มวิเคราะห์ชุมชนทั้ง 3 แห่งจากปัจจัยด้านศักยภาพของชุมชนเป็นปัจจัยแรก ก็จะทำให้เห็นว่าศักยภาพของแต่ละชุมชนนั้นมีความสัมพันธ์ในลักษณะที่เกี่ยวข้องและเกี่ยวพันกับปัจจัยทางด้านกิจกรรมภายในชุมชน โดยหากดูจากข้อมูลในตารางการสกัดองค์ความรู้จากกรณีศึกษา จะพบว่าในแต่ละชุมชนจะมีรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องและส่งเสริมกับศักยภาพของชุมชนเสมอ หรือหากมองในอีกมุมหนึ่งก็อาจกล่าวได้เช่นกันว่ารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชนนั้น อาจมีส่วนช่วยให้นักท่องเที่ยวเห็นถึงศักยภาพของชุมชนชัดเจนขึ้นก็ได้ และเมื่อพิจารณาปัจจัยในลำดับต่อมาคือปัจจัยด้านสิ่งสนับสนุนและสิ่งอำนวยความสะดวก ก็จะพบว่าปัจจัยนี้ก็มีลักษณะที่สอดคล้องและเกี่ยวพันกับ 2 ปัจจัยแรกอยู่เสมอเช่นเดียวกัน ต่อมาเมื่อพิจารณาปัจจัยด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืนผ่านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน (local participation), การสร้างประสบการณ์นันทนาการที่มีคุณค่าแก่นักท่องเที่ยว (Quality of experience), การเรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ ทรัพยากร และวิถีชีวิต (Education and understanding), และการออกแบบที่กลมกลืนกับสถาปัตยกรรมท้องถิ่นและใช้วัสดุในท้องถิ่น (Local architecture and local material) จะพบว่าทั้งปัจจัยด้านศักยภาพกิจกรรม และสิ่งสนับสนุนภายในชุมชน นั้นจะต้องมีการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน สร้างประสบการณ์นันทนาการที่มีคุณค่าให้นักท่องเที่ยว สร้างการเรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ ทรัพยากร และวิถีชีวิตทั้งสิ้น และในกรณีของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับหรือสถาปัตยกรรมหรือสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ไม่ว่าจะเป็สถานที่ที่สร้างขึ้นใหม่หรือสถานที่ที่มีอยู่เดิมในชุมชนก็จะ

ต้องมีการคำนึงถึงการออกแบบที่กลมกลืนกับสถาปัตยกรรมท้องถิ่นและการใช้วัสดุในท้องถิ่นเป็นสำคัญ

ภาพที่ 5 แบบแผนของการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนที่สกัดได้จากกรณีศึกษา
ที่มา: ผู้วิจัย

4.3 การประยุกต์ใช้ผลที่ได้จากการศึกษาในพื้นที่เป้าหมาย

จากการวิเคราะห์และสกัดองค์ความรู้จากกรณีศึกษาทำให้พบแบบแผนของการอนุรักษ์และพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนชาวประมงดังภาพที่ 5 ในขั้นตอนนี้จะเป็นการนำแบบแผนดังกล่าวมาประยุกต์ในพื้นที่เป้าหมายของโครงการวิจัย โดยเริ่มจากวิเคราะห์หาค่าศักยภาพของชุมชนซึ่งอาศัยข้อมูลที่ได้จากการสำรวจและทบทวนวรรณกรรมในบทที่ 2 จากนั้นจึงนำตารางที่ใช้ในการสกัดองค์ความรู้จากกรณีศึกษาในขั้นตอนก่อนหน้ามาใช้ในการวิเคราะห์เพื่อหารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว รูปแบบของโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับสนับสนุนการท่องเที่ยวที่สอดคล้องและเกื้อหนุนกับศักยภาพของชุมชน รวมทั้งหาแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนชาวประมงบ้านบางปูแห่งนี้ ภายใต้ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การสร้างประสบการณ์นันทนาการที่มีคุณค่าแก่นักท่องเที่ยว การเรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ ทรัพยากร

และวิถีชีวิต และการออกแบบที่กลมกลืนกับสถาปัตยกรรมท้องถิ่นและใช้วัสดุในท้องถิ่น โดยปรากฏผลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 : แสดงการวิเคราะห์แนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนชาวประมงบ้านบางปู

ชุมชน/หมู่บ้าน	ศักยภาพของชุมชน	กิจกรรมด้านการท่องเที่ยว	สิ่งสนับสนุน/สิ่งอำนวยความสะดวก	การมีส่วนร่วมของชุมชน	ประสบการณ์นักท่องเที่ยวที่มีคุณค่า	เรียนรู้เกี่ยวกับพื้นที่ทรัพยากรและวิถีชีวิต	การออกแบบที่กลมกลืนกับสถาปัตยกรรมท้องถิ่น/ใช้วัสดุในท้องถิ่น
ชุมชนชาวประมงบ้านบางปู ตำบลสามร้อยยอด อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	1.ภูมิทัศน์ของหมู่บ้านชาวประมงที่สวยงาม	- ล่องเรือเที่ยวชมบ้านเรือนและบรรยากาศของหมู่บ้านชาวประมงตามแนวคลองบางปู - ถ่ายภาพเดินเล่นและแวะชมทัศนียภาพของหมู่บ้านชาวประมงบ้านบางปู	- บริการเรือล่องคลองบางปู - ทำสำหรับขึ้น-ลงเรือล่องคลอง - ทางเดินสำหรับเดินเที่ยวชมบรรยากาศของชุมชนและจุดแวะถ่ายภาพหรือจุดชมวิวทัศนียภาพของชุมชน	- ล่องเรือชมคลองอาจจัดให้มีไกด์นำเที่ยวเป็นคนในท้องถิ่น - อาจใช้เรือล่องคลองที่เป็นของกลุ่มชาวประมงท้องถิ่นและให้บริการโดยกลุ่มชาวประมงท้องถิ่น - ตามเส้นทางเดินท่องเที่ยวในชุมชนหรือจุดชมทัศนียภาพของชุมชน อาจจัดให้มีไกด์ท้องถิ่นหรือไกด์เยาวชนท้องถิ่นคอยแนะนำสถานที่และบอกเล่าเรื่องราววิถีชีวิตของชาวประมงพื้นบ้านให้นักท่องเที่ยว	- ล่องเรือเที่ยวชมบ้านเรือนและบรรยากาศของหมู่บ้านชาวประมงตามแนวคลองบางปู - ถ่ายภาพเดินเล่นและแวะชมวิวทัศนียภาพของหมู่บ้านชาวประมงบ้านบางปู	- เรียนรู้เกี่ยวกับพื้นที่และการท่องเที่ยวชมบ้านเรือนและบรรยากาศของหมู่บ้านชาวประมงตามแนวคลองบางปูและการเดินเล่น ถ่ายภาพแวะชมวิวทัศนียภาพของหมู่บ้านชาวประมงบ้านบางปู	- เส้นทางเดิน, จุดชมวิว, จุดถ่ายภาพ และทำสำหรับขึ้น-ลงเรือ ควรมีการออกแบบให้กลมกลืนกับสถาปัตยกรรมท้องถิ่นหรือมีก๊อใช้วัสดุท้องถิ่นเป็นหลัก

<p>2.มีสถานที่ท่องเที่ยวที่อยู่ใกล้เคียงหลายแห่ง</p>	<p>- เดินเที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ</p> <p>- แวะพักรับประทานอาหาร, เครื่องดื่ม และเลือกซื้อของที่ระลึก</p> <p>ระหว่าง การเดินทางท่องเที่ยวไปตามสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆที่อยู่ใกล้เคียง</p>	<p>- เส้นทางสำหรับเดินเที่ยวหรือเชื่อมต่อไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆที่อยู่ใกล้เคียง(อาจมีแผนที่หรือจุดอ้างอิงบอกตำแหน่งเป็นระยะ)</p> <p>- พื้นที่จอดรถหรือพักรถ, จุดแวะพักจากการเดินทางเที่ยว, พื้นที่ต้อนรับ, ติดต่อ</p> <p>สอบถามข้อมูล, พื้นที่บริการอาหารและห้องน้ำ</p>	<p>- ตามเส้นทางสำหรับเดินเที่ยวหรือเชื่อมต่อไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆที่อยู่ใกล้เคียงอาจจัดให้มีไกด์ท้องถิ่นหรือไกด์เยาวชนท้องถิ่นคอยแนะนำสถานที่และบอกเล่าเรื่องราวและประวัติศาสตร์ของสถานที่ต่างๆให้แก่นักท่องเที่ยว</p> <p>- พื้นที่จอดรถหรือพักรถ, จุดแวะพักจากการเดินทางเที่ยว, พื้นที่ต้อนรับ, ติดต่อสอบถามข้อมูล, พื้นที่บริการอาหารและห้องน้ำ</p> <p>รวมของร้านอาหาร เครื่องดื่ม และของฝากของที่ระลึกของคนในท้องถิ่น</p>	<p>- เดินเที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆตามเส้นทางสำหรับเดินเที่ยวเชื่อมต่อไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆที่อยู่ใกล้เคียงกัน โดยมีไกด์ท้องถิ่นหรือไกด์เยาวชนท้องถิ่นคอยแนะนำสถานที่และบอกเล่าเรื่องราวและประวัติศาสตร์ของสถานที่ต่างๆให้แก่นักท่องเที่ยว</p> <p>- แวะพักรับประทานอาหาร, อาหารว่าง, เครื่องดื่ม และเลือกซื้อของที่ระลึก</p> <p>ระหว่าง การเดินทางท่องเที่ยวไปตามสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆที่อยู่ใกล้เคียง</p>	<p>- เรียนรู้เกี่ยวกับพื้นที่และทรัพยากรผ่านการเดินทางเที่ยวตามเส้นทางสำหรับเชื่อมต่อกับแหล่งท่องเที่ยวต่างๆที่อยู่ใกล้เคียง</p> <p>- เรียนรู้เกี่ยวกับทรัพยากรและวิถีชีวิตผ่านการแวะพักรับประทานอาหาร, อาหารว่าง, เครื่องดื่ม และเลือกซื้อของที่ระลึก</p>	<p>- สิ่งก่อสร้างตามเส้นทางสำหรับเดินเที่ยวหรือเชื่อมต่อไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ และ พื้นที่จอดรถหรือพักรถ, จุดแวะพักจากการเดินทางเที่ยว, พื้นที่ต้อนรับ, ติดต่อสอบถามข้อมูล, พื้นที่บริการอาหารและห้องน้ำ</p> <p>ควรมีการออกแบบให้กลมกลืนกับสถาปัตยกรรมท้องถิ่นหรือมีการใช้วัสดุท้องถิ่นเป็นหลัก</p>
--	---	--	--	---	--	--

3.อาหารทะเลสด	- รับประทานอาหารทะเลที่ทำได้จากชาวประมงท้องถิ่น	- ร้านอาหารท้องถิ่น/ศูนย์รวมของร้านอาหารท้องถิ่น / พื้นที่รับประทานอาหาร	- ร้านอาหาร/ศูนย์อาหาร/พื้นที่รับประทานอาหารควรเป็นร้านจากผู้ประกอบการ หรือชาวบ้านในท้องถิ่นเป็น	- รับประทานอาหารทะเลตามฤดูกาลที่ได้จากชาวประมงท้องถิ่น	- เรียนรู้เกี่ยวกับทรัพยากรและวิถีชีวิตผ่านการรับประทานอาหารทะเลที่ทำได้จากชาวประมงท้องถิ่น	- ร้านอาหารท้องถิ่น/ศูนย์รวมของร้านอาหารท้องถิ่น/พื้นที่รับประทานอาหารทั้งที่สร้างขึ้นใหม่และทำการปรับปรุงอาคารเดิมที่มีอยู่แล้วควรมีการออกแบบให้กลมกลืนกับสถาปัตยกรรมท้องถิ่นหรือมีการใช้วัสดุท้องถิ่นเป็นหลัก
4.อาหารทะเลแปรรูป	- เลือกชมและเลือกซื้อทะเลแปรรูปจากชาวประมงท้องถิ่น	- พื้นที่/ศูนย์จำหน่ายอาหารทะเลแปรรูปจากชาวประมงพื้นบ้าน	- พื้นที่/ศูนย์จำหน่ายอาหารทะเลแปรรูปควรเป็นร้านค้าหรือศูนย์รวมของร้านค้าหรือสินค้าจากชาวประมงพื้นบ้าน	- เลือกชมและเลือกซื้อทะเลแปรรูปจากชาวประมงท้องถิ่น	- เรียนรู้เกี่ยวกับทรัพยากรและวิถีชีวิตผ่านเลือกชมและเลือกซื้อทะเลแปรรูปจากชาวประมงท้องถิ่น	- พื้นที่/ศูนย์จำหน่ายอาหารทะเลแปรรูปจากชาวประมงพื้นบ้าน ทั้งที่สร้างขึ้นใหม่และทำการปรับปรุงอาคารเดิมที่มีอยู่แล้วควรมีการออกแบบให้กลมกลืนกับสถาปัตยกรรมท้องถิ่นหรือมีการใช้วัสดุท้องถิ่นเป็นหลัก

ที่มา: ผู้วิจัย

ผลที่ได้จากการวิเคราะห์แนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนชาวประมงบ้านบางปูในข้างต้น นำมาสู่การอธิบายผลจากกระบวนการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งคณะผู้วิจัยได้จำแนกออกเป็น 3 ประเด็น ตามเป้าหมายของโครงการวิจัย ดังนี้

4.3.1 รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชนชาวประมงบ้านบางปู

จากข้อมูลในตารางที่ 2 จะเห็นว่าในหมวดหมู่ของกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวคณะผู้วิจัยได้ทำการออกแบบและเสนอรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีความสอดคล้องและเกื้อหนุนกับปัจจัยด้านศักยภาพของชุมชนในทุกด้าน ตามแบบแผนของการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนที่สกัดได้จากกรณีศึกษา ปรากฏผลดังนี้ 1) ศักยภาพในด้านภูมิทัศน์ของหมู่บ้านชาวประมงที่สวยงาม คณะผู้วิจัยได้เสนอให้มีกิจกรรมการล่องเรือเที่ยวชมบ้านเรือนและบรรยากาศของหมู่บ้านชาวประมงตามแนวคลองบางปู และกิจกรรมการเดินเล่นและแวะชมวิว ถ่ายภาพทัศนียภาพของหมู่บ้านชาวประมงบ้านบางปู 2) ศักยภาพในด้านของกรมี่สถานที่ท่องเที่ยวที่อยู่ใกล้เคียงหลายแห่ง คณะผู้วิจัยได้เสนอให้มีกิจกรรมเดินเที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ตามเส้นทางสำหรับเดินเที่ยวที่เชื่อมต่อไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆที่อยู่ใกล้เคียงกันโดยมีไกด์ท้องถิ่นหรือไกด์เยาวชนท้องถิ่นคอยแนะนำสถานที่ต่างๆและคอยบอกเล่าเรื่องราวและประวัติศาสตร์ของสถานที่ต่างๆให้แก่ักท่องเที่ยว และกิจกรรมแวะพักรับประทานอาหาร อาหารว่าง เครื่องดื่ม และเลือกซื้อของฝากของที่ระลึกในระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวไปตามสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆที่อยู่ใกล้เคียง 3) ศักยภาพด้านอาหารทะเลสด คณะผู้วิจัยได้เสนอให้มีกิจกรรมรับประทานอาหารทะเลตามฤดูกาลที่หาได้จากชาวประมงท้องถิ่น 4) ศักยภาพด้านอาหารทะเลแปรรูป คณะผู้วิจัยได้เสนอให้มีกิจกรรมเลือกชมเลือกซื้อทะเลแปรรูปจากชาวประมงในท้องถิ่น

4.3.2 โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับสนับสนุนการท่องเที่ยวภายในชุมชนชาวประมงบ้านบางปู

จากข้อมูลในตารางที่ 2 ในหมวดหมู่ของสิ่งสนับสนุนและสิ่งอำนวยความสะดวกคณะผู้วิจัยได้ทำการออกแบบและเสนอรูปแบบของโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับสนับสนุนการท่องเที่ยวภายในชุมชนชาวประมงบ้านบางปูให้มีความสอดคล้องและเกื้อหนุนกับปัจจัยด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวซึ่งสอดคล้องและเกื้อหนุนกับปัจจัยด้านศักยภาพของชุมชนอีกชั้นหนึ่ง เพื่อให้เป็นไปตามแบบแผนของการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนที่สกัดได้จากกรณีศึกษา ปรากฏผลดังนี้ 1) กิจกรรมการล่องเรือเที่ยวชมบ้านเรือนและบรรยากาศของหมู่บ้านชาวประมงตามแนวคลองบางปู และกิจกรรมการเดินเล่นและแวะชมวิว ถ่ายภาพทัศนียภาพของหมู่บ้านชาวประมงบ้านบางปู คณะผู้วิจัยได้เสนอให้มีบริการเรือล่องชมคลองบางปู ทำสำหรับขึ้น-ลงเรือล่องคลอง และทางเดินสำหรับเดินเที่ยวชมบรรยากาศของชุมชนและจุดแวะถ่ายภาพหรือจุดชมวิวที่ทัศนียภาพของชุมชน 2) กิจกรรมเดินเที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ตามเส้นทางสำหรับเดินเที่ยวที่เชื่อมต่อไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆที่อยู่ใกล้เคียงกัน และกิจกรรมแวะพักรับประทานอาหาร อาหารว่าง เครื่องดื่ม และเลือกซื้อของฝากของที่ระลึกในระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวไปตามสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ คณะผู้วิจัยได้เสนอให้มีเส้นทางสำหรับเดินเที่ยวหรือเชื่อมต่อไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆที่อยู่ใกล้เคียง

โดยอาจมีแผนที่หรือจุดอ้างอิงบอกตำแหน่งเป็นระยะ พื้นที่จอดรถหรือพักรถ จุดแวะพักจากการเดินเที่ยว พื้นที่ต้อนรับ พื้นที่ติดต่อสอบถามข้อมูล พื้นที่บริการอาหารและพื้นที่บริการห้องน้ำ 3) กิจกรรมรับประทานอาหารทะเลตามฤดูกาลที่หาได้จากชาวประมงท้องถิ่น คณะผู้วิจัยได้เสนอให้มีร้านอาหารท้องถิ่น ศูนย์รวมของร้านอาหารท้องถิ่น หรืออาจเป็นพื้นที่รับประทานอาหารเช้าสำหรับนักท่องเที่ยวที่ซื้ออาหารจากชาวบ้านในท้องถิ่นมารับประทาน 4) กิจกรรมเลือกชมเลือกซื้อทะเลแปรรูปจากชาวประมงในท้องถิ่น คณะผู้วิจัยได้เสนอให้มีพื้นที่หรือศูนย์จำหน่ายอาหารทะเลแปรรูปจากชาวประมงพื้นบ้าน

4.3.3 แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนากองท่องเที่ยวชุมชนชาวประมงบ้านบางปู

ผลการศึกษาแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนากองท่องเที่ยวของชุมชนชาวประมงบ้านบางปู จะได้จากข้อมูลในตารางที่ 2 ในหมวดหมู่ของการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การสร้างประสบการณ์นันทนาการที่มีคุณค่าแก่นักท่องเที่ยว การเรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ ทรัพยากร และวิถีชีวิต และการออกแบบที่กลมกลืนกับสถาปัตยกรรมท้องถิ่นและใช้วัสดุในท้องถิ่น โดยคณะผู้วิจัยได้เสนอให้มีลักษณะที่สอดคล้องและเกื้อหนุนกับปัจจัยด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวและปัจจัยด้านสิ่งสนับสนุนและสิ่งอำนวยความสะดวก ตามแบบแผนของการพัฒนากองท่องเที่ยวชุมชนที่สกัดได้จากกรณีศึกษา ซึ่งปรากฏผลดังนี้ 1) ในด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน คณะผู้วิจัยได้เสนอให้มีไกด์นำเที่ยวหรือไกด์เยาวชนที่เป็นคนในท้องถิ่น มีการใช้เรือล่องคลองที่เป็นของกลุ่มชาวประมงท้องถิ่น และให้บริการโดยกลุ่มชาวประมงท้องถิ่น และสนับสนุนให้ร้านอาหาร เครื่องดื่ม และร้านจำหน่ายของฝากของที่ระลึกต่างๆเป็นร้านของคนในท้องถิ่น 2) ในด้านประสบการณ์นันทนาการที่มีคุณค่า คณะผู้วิจัยได้เสนอให้รูปแบบของการทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยวต่างๆเป็นกิจกรรมที่เน้นการสร้างประสบการณ์นันทนาการที่มีคุณค่าให้กับนักท่องเที่ยวโดยสอดคล้องและสัมพันธ์ไปกับศักยภาพของชุมชน ดังปรากฏในตารางแสดงการวิเคราะห์แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนากองท่องเที่ยวชุมชนชาวประมงบ้านบางปู 3) ในด้านเรียนรู้เกี่ยวกับพื้นที่ ทรัพยากร และวิถีชีวิต คณะผู้วิจัยได้เสนอให้มีการเรียนรู้เกี่ยวกับพื้นที่ ทรัพยากร และวิถีชีวิตผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆครบทั้ง 3 ด้าน 4) ในด้านการออกแบบที่กลมกลืนกับสถาปัตยกรรมท้องถิ่นและการใช้วัสดุในท้องถิ่น คณะผู้วิจัยได้เสนอให้มีการคำนึงถึงการออกแบบทั้งด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสถาปัตยกรรมให้มีความกลมกลืนกับสถาปัตยกรรมในท้องถิ่นและเน้นการใช้วัสดุในท้องถิ่นเป็นหลัก ทั้งในกรณีของการสร้างสถานที่ขึ้นใหม่และกรณีของการปรับปรุงซ่อมแซมสถานที่ที่มีอยู่เดิม

บทที่ 5 สรุปและอภิปรายผล

5.1 สรุปผล

การกำหนดแนวทางในการอนุรักษ์และการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนชาวประมงบ้านบางปู ตำบลสามร้อยยอด อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่มีความเหมาะสมกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่และทรัพยากรทางธรรมชาติภายในชุมชน โดยอาศัยกระบวนการในการสกัดองค์ความรู้จากกรณีศึกษาของแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะเป็นชุมชนชาวประมงในประเทศญี่ปุ่นที่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวชาวไทยและเป็นไปตามหลักการเบื้องต้นของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (United Nations World Tourism Organization: UNWTO) มาประยุกต์ใช้นั้น ทำให้เกิดกระบวนการในการสร้างแนวทางของการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ผ่านปัจจัยด้านรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชน ปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับสนับสนุนการท่องเที่ยวภายในชุมชน และปัจจัยด้านการอนุรักษ์และการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน ภายใต้เงื่อนไขของความสัมพันธ์ที่ต้องสอดคล้องและส่งเสริมกับศักยภาพที่มีอยู่เดิมของชุมชน จึงจะเกิดเป็นแนวทางในการอนุรักษ์และการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีความเหมาะสมกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่และทรัพยากรทางธรรมชาติภายในชุมชน ซึ่งจะเป็นการเพิ่มศักยภาพในการรองรับการเจริญเติบโตของการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชนที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอย่างสมดุลและความยั่งยืนต่อไป

5.2 อภิปรายผล

การดำเนินการวิจัยเรื่องแนวทางการอนุรักษ์และการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนชาวประมงเพื่อส่งเสริมความสมดุลและยั่งยืนของทรัพยากรทางธรรมชาติ วิถีชีวิตและคุณค่าดั้งเดิมของท้องถิ่นฉบับนี้ ไม่เพียงแต่ทำให้ได้ผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในประเด็นของการตอบปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดแนวทางในการอนุรักษ์และการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีความเหมาะสมกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่และทรัพยากรทางธรรมชาติภายในชุมชนของชุมชนชาวประมงบ้านบางปู ตำบลสามร้อยยอด อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งเป็นพื้นที่เป้าหมายของโครงการเท่านั้น แต่การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ยังทำให้เกิดกระบวนการต้นแบบที่สามารถนำไปใช้ในการสกัดองค์ความรู้จากกรณีศึกษาของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เกิดแบบแผนของการอนุรักษ์และการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนด้วยกระบวนการส่งเสริมและต่อยอดศักยภาพที่มีอยู่เดิมของชุมชน รวมทั้งเกิดกระบวนการในการสร้างหรือกำหนดแนวทางของการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนที่มุ่งหวังให้เกิดความเหมาะสมกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่และทรัพยากรทางธรรมชาติภายในชุมชน ซึ่งกระบวนการที่เกิดขึ้น

ทั้ง 3 กระบวนการดังกล่าวนี้ ยังสามารถที่จะไปใช้ในการวิเคราะห์ สกัด หรือใช้สำหรับการกำหนด
แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่หรือเงื่อนไขอื่นๆได้อีกหลากหลายกรณี

บรรณานุกรม

- กรมประมง. (2563). **โครงการ Fisherman's Village Resort**. Retrieved มกราคม 16, 2566, from https://www4.fisheries.go.th/dof/activity_item/3712
- กรมการพัฒนาชุมชน. (2563). **หลักการของการพัฒนาท่องเที่ยวโดยชุมชน**. Retrieved ธันวาคม 11, 2565, from <https://district.cdd.go.th/kuiburi/wp-content/uploads/sites/372/2017/05/หลักการของการพัฒนาท่องเที่ยวโดยชุมชน.pdf>
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). **โครงการเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน**. รายงานฉบับสมบูรณ์ โดยกลุ่มนโยบายและแผน กองยุทธศาสตร์
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2543). **บทบาทเทศบาลกับการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวของประเทศไทย**. รายงานฉบับสมบูรณ์ โดยสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย
- ชัยรัตน์ จุสปาโล. (2559). **การพัฒนาศักยภาพทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนท่องเที่ยวอ่าวปัตตานี จังหวัดปัตตานี**. รายงานวิจัย การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 7 23 มิถุนายน 2559 มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2538) **วัฒนธรรมชุมชนกับการท่องเที่ยว**. เวทีผู้ถูกท่องเที่ยว. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). **การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน**. กรุงเทพฯ: เพรส แอนดีดีไซน์
- ภกร รงค์นพรัตน์. (2551). **การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในประเทศไทย**. รายงานวิชาการการบริหาร เศรษฐกิจสาธารณสุข. สถาบันพระปกเกล้า
- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2543). **องค์ความรู้ในเรื่องความเข้มแข็งของชุมชน: จากปรากฏการณ์ที่ทฤษฎีฐานราก**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- มิเอะสักครั้งในชีวิต. (2566). **ทัวร์เดินเที่ยวชมที่หมู่บ้านชาวประมง Kii-Nagashima (คิอิ-นางาชิมา) เดินผ่อนคลายที่หมู่บ้านชาวประมง สัมผัสบรรยากาศและย้อนเวลาไปกับไกด์ท้องถิ่น**. Retrieved มกราคม 22, 2566, from https://visitmie-japan.travel/th/report/detail_54_1.html#:~:text=พื้นที่คิอิ-นางา,างาชิมาบนไหล่เขา
- มิเอะสักครั้งในชีวิต. (2566). **หนึ่งวันดีๆกับความเป็นอามะซัง สาวท้องถิ่นนักดำน้ำมีอาชีพ พร้อมทานปิ้งย่างลือบสเตอร์สุดอร่อย**. Retrieved มกราคม 22, 2566, from https://visitmie-japan.travel/th/report/detail_18.html

- รำไพพรรณ แก้วสุริยะ. (2543). **การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวยั่งยืน**. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ประเทศไทย
- วรานุช สุทธิจันทร์นภา. (2549). **ประมงพื้นบ้านวิถีแห่งภูมิปัญญา**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิรักษ์ไทย
- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. (2565). **ชุมชนบ้านบางปู**. Retrieved มกราคม 22, 2566 from <https://wikicomunity.sac.or.th/community/829#chck2>
- สถาบันเทคโนโลยีและสารสนเทศเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. (2563). **การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน**. Retrieved พฤศจิกายน 22, 2565 https://www.nstda-tiis.or.th/our-rd-activities/sd-data/10yfp-scp/sustain_tourism/
- สมศักดิ์ เทพตุ่น. (2552). **การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนชาวประมงพื้นบ้าน พื้นที่ที่กว๊านพะเยา จังหวัดพะเยา**. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ชุดโครงการการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวภายในประเทศ. (2565). **การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน**. Retrieved พฤศจิกายน 13, 2565 from <https://www.adt.or.th/page/sustainable-tourism/en>
- สารานุกรมไทยฉบับบัณฑิตยสถาน เล่มที่ 27. **การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ**. Retrieved ธันวาคม 2, 2565, from <https://www.saranukromthai.or.th/sub/book/book.php?book=27&chap=3&page=chap3.htm>
- สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2561). **แผนปฏิบัติการขับเคลื่อนการพัฒนากการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนและสร้างสรรค์ พ.ศ. 2561- 2565 และเกณฑ์คัดเลือก 303 ชุมชน**. Retrieved ธันวาคม 8, 2565, from secretary.mots.go.th: https://secretary.mots.go.th/ewtadmin/ewt/secretary/news_view.php?nid=1481
- สุดถนอม ต้นเจริญ. (2560). **การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน**. Retrieved ธันวาคม 12, 2565, from <http://www.bsru.ac.th/identity/archives/3735>
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. (2558). **ท่องเที่ยวโดยชุมชน**. กรุงเทพฯ: โคคุน แอนด์ โค
- องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2566). **เมืองแห่งท้องทะเล หมู่บ้านชาวประมงที่น่าค้นหา อิเนะ (Ine) แห่งเกียวโต (Kyoto)**. Retrieved มกราคม 22, 2566, from <https://www.jnto.or.th/newsletter/ine-kyoto/>

- Centrip Japan. (2566). **เมืองโทบะ จังหวัดมิเอะ เมืองที่อยู่คู่กับทะเล**. Retrieved มกราคม 8, 2566, from <https://centrip-japan.com/th/article/1473.html>
- Japan Endless Discovery. (2566). **มาทำความรู้จักกับอามะซังกันเถอะ**. Retrieved มกราคม 16, from <https://www.japan.travel/th/th/newsletter/the-amasan-of-japan/>
- Japan Endless Discovery. (2566). **ลิ้มรสอาหารทะเลสด โดยเงือกสาวอามะ**. Retrieved มกราคม 16, from <https://www.japan.travel/th/experiences-in-japan/1565/>
- Japan Endless Discovery. (2566). **หมู่บ้านชาวประมงอิเนะ**. Retrieved มกราคม 16, from <https://www.japan.travel/th/spot/1120/>
- Kin. Ine Fishing Village. (2566). **หาเวลามาโรแมนติกที่อิเนะ หมู่บ้านชาวประมงที่สวยงามที่สุดในเกียวโต**. Retrieved ธันวาคม 1, 2565, from <https://kiji.life/odawaracastle/>
- Marumura. (2566). **เที่ยวเกียวโต คุยโวได้ว่า Unseen : เยี่ยมเมืองแห่งการประมง ที่ทั้งอึ้งใจและอึ้งท้อง**. Retrieved มีนาคม 3, 2566 from <https://travel.marumura.com/unseen-in-kyoto-ine-city/>

ภาคผนวก

